

JAARPLAN 2020

inclusief meerjarige doorkijk 2021-2023

VOOR MENS EN VOOR WATER

november 2019

INHOUD

BEGROTING IN HET KORT	4
1. PROGRAMMA'S 2020 / PROGRAMMAPLAN 2021-2023	6
1.1 Waterveiligheid	6
1.2 Voldoende en gezond water	9
1.3 Gezuiverd water	13
1.4 Bestuur en ondersteuning	16
1.5 Algemene thema's	22
2. FINANCIËN	25
2.1 Meerjarenraming	25
2.2 Uitgangspunten	27
2.3 Netto lasten	27
2.4 Kostentoerekening	28
2.5 Belastingopbrengsten en tarieven	29
2.6 Investeringsuitgaven	32
2.7 Reserves en voorzieningen	33
2.8 Financiering	34
2.9 Risicoparaagraaf	39
2.10 Verbonden partijen	41
3. VASTSTELLEN BEGROTING 2020	43
BIJLAGEN	44
Bijlage 1 Investeringsplan 2020-2023	44
Bijlage 2 Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten	53
Bijlage 3 Kostenverdeelstaat / Verdeling netto lasten	54
Bijlage 4 Overzicht kengetallen	55
Bijlage 5 KPI's Jaarplan 2020 (2021-2023)	57

BEGROTING IN HET KORT

‘VOOR MENS EN VOOR WATER’

Als waterschap staan wij voor een veilig, duurzaam en klimaatbestendig waterbeheer. Wij hebben de zorg voor het voorkomen van overstromingen, het tegengaan van overlast en schaarste van water, het bevorderen van een gezond en schoon watersysteem, het zuiveren van huishoudelijk afvalwater en het vaarwegbeheer voor de recreatie. Met een werkgebied van 144.000 hectare met daarin bijna 400.000 mensen die hier wonen, een organisatie van ruim driehonderd medewerkers en een begrotingsomvang in 2020 van circa € 90 Miljoen, zijn wij één van de kleinere waterschappen.

De omvang en de pluriformiteit van de uitdagingen zijn er niet minder om. De zeespiegelstijging aan de noordkant van ons werkgebied en de bodemdaling en aardbevingen midden in ons gebied zijn hier duidelijke voorbeelden van. Maar ook de toenemende extremen van droogte en neerslag en de opgaven op het vlak van de waterkwaliteit vragen onze aandacht. Vorm en inhoud geven aan toekomstgericht én klimaatbestendig waterbeheer in ons gebied is complex. En dat ziet u terug in de begroting 2020, met doorkijk naar 2021-2023.

KLIMAATBESTENDIG WATERBEHEER

Een begroting bevat veel (getalsmatige) informatie. Wij geven u met cijfers inzicht in het huishoudboekje van ons waterschap. Waar staan we en waar gaan we heen? De begrotingsbehandeling is het moment waarop we de koers voor de toekomst bepalen. Het ambitieniveau ligt hoog en de opgave, ons beheergebied klimaatbestendig maken, is groot.

We zien veranderingen op ons af komen die alles te maken hebben met klimaatverandering. Door de verandering van het klimaat stijgt de zeespiegel. De bodemdaling als gevolg van de gaswinning komt daar nog eens bij. Dit betekent dat wij dijken langs kanalen en de Waddenkust moeten versterken. Hetzelfde geldt voor de kades in onze steden en dorpen. De aardbevingen van de laatste jaren leidden er toe dat wij extra maatregelen treffen om waterkeringen te versterken.

We zijn goed op weg. We hebben veel geïnvesteerd in waterveiligheid. De keringen zijn nagenoeg op orde. De investering in de Lauwersmeerdijk wordt voor de komende jaren voorbereid. De afvalwaterketen is op orde. Er is een goede programmering voor vervanging en onderhoud ontwikkeld. Ook werken we aan de omgevingswet, die op 1 januari 2021 geïmplementeerd moet zijn. Het opstellen van de Legger vindt nog plaats. Het programmaplan bruggen is vastgesteld en is in uitvoering.

Klimaatverandering betekent ook dat we steeds meer te maken krijgen met hoosbuien, periodes met extreme droogte en hittestress. Enerzijds moet het water van de piekbuien snel in onze watergangen afgevoerd kunnen worden. Anderzijds vraagt een lange periode van droogte, zonder neerslag en met hoge temperaturen, schone watergangen. Daarvoor moet de waterbodem op orde worden gebracht. Zowel het baggeren als het beschoeien hebben de laatste jaren minder prioriteit gehad. Dit krijgt nu prioriteit, zodat we ook op deze onderdelen toekomstgericht en klimaatbestendig de komende jaren de basis op orde hebben. De passende koers is: In 2020 inventariseren we de achterstand van onderhoud aan beschoeiingen en wordt onderzocht hoe dat integraal uitgevoerd kan worden in combinatie met bijvoorbeeld baggeren en KRW-maatregelen. We laten de baggerachterstand zo min mogelijk oplopen. In 2020 baggeren we wat noodzakelijk is. In 2021 starten we met het wegwerken van baggerachterstanden en maken onze watergangen klimaatbestendig. We nemen daar de tijd voor en spreiden zo de kosten en hiermee ook de effecten op de tarieven.

FINANCIËLE SITUATIE

Om ons beheergebied klimaatbestendig te maken en de watergangen daarvoor op orde te hebben, vragen we extra geld. Daarnaast zijn er ook autonome verhogingen die ieder jaar de tarieven beïnvloeden. De omvang van de netto lasten in de begroting 2020 neemt toe. Vergeleken met het begrotingsjaar 2019 stijgen de netto lasten in 2020 met 5 miljoen euro. Deze kostenstijging komt door diverse ontwikkelingen, zoals omgevingswet, cao-stijging en baggeren. Tariefstijging is dan ook nodig, als wij onze ambitie 'ons beheergebied klimaatbestendig maken' willen omzetten in daden. We blijven nuchter; maar we zien een verhoging van het lastenniveau.

Om ons beheergebied klimaatbestendig te maken, stijgt het schuldenplafond. Op basis van de voorgenomen investeringsplannen voor de komende jaren loopt de schuldpositie in 2020 op tot 260 miljoen euro en tot 2022 naar maximaal 295 miljoen euro. Dit ligt hoger dan de verwachting bij de vaststelling van het jaarplan 2019. Vanaf 2022 zal het schuldenplafond jaarlijks afnemen bij een gemiddeld netto investeringsvolume van 25-35 miljoen euro per jaar.

In deze begroting 2020 vindt u een toelichting om voor de komende jaren ons beheergebied toekomstgericht en klimaatbestendig te maken. Hogere kosten vragen een heldere uitleg. In de vier programma's geven we de bestuurlijke agenda op hoofdlijnen weer. Ook vertalen we activiteiten uit de programma's naar doelen, effecten en resultaten die we in de komende jaren willen bereiken.

1. PROGRAMMA'S 2020 / PROGRAMMAPLAN 2021 – 2023

1.1. WATERVEILIGHEID

THEMA 1.A - PRIMAIRE WATERVEILIGHEID (PRIMAIRE KERINGEN)

Door de verandering van het klimaat stijgt de zeespiegel. De bodemdaling als gevolg van de gaswinning komt daar nog eens bij. De aardbevingen van de laatste jaren leidden er toe dat wij extra maatregelen treffen om waterkeringen te versterken. Onze zeedijken (primaire keringen) hebben onze volle aandacht. Vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma (onderdeel Deltaprogramma) werken we hard aan het wettelijk op orde brengen van onze zeekeringen. Daarmee maken we ze ook aardbevingsbestendig. De extra kosten zijn nu en in de toekomst voor rekening van het Rijk en/of de NAM.

In 2017 zijn nieuwe normen vastgesteld voor de primaire keringen. We weten dat onze primaire kering niet voldoet aan de nieuwe en oude normering op de dijktrajecten Lauwersmeer en Eemshaven - Delfzijl. In 2020 wordt verder gewerkt aan de versterkingen van deze trajecten. Het derde traject vanaf de Eemshaven tot het Lauwersmeer wordt nu getoetst aan de nieuwe normering.

Activiteiten in 2020

- In 2020 wordt met het in 2019 aangelegde monitoringssysteem metingen verricht aan de nieuwe dijk Eemshaven-Delfzijl. Daarnaast zal in 2020 een systeem worden aangelegd voor het monitoren van de gevolgen van aardbevingen op de primaire kering. De kosten hiervan zullen worden vergoed door de NAM.
- In 2020 wordt de verkenningsfase voor de dijkversterking van de Lauwersmeerdijk afgerond en wordt gestart met de plan uitwerkingsfase waarin het voorkeursalternatief en de koppelkansen op het gebied van onder meer natuurontwikkeling samen met de omgeving verder worden uitgewerkt ten behoeve van de te doorlopen planprocedures.
- De veiligheidsbeoordeling van de primaire keringen gaat verder in 2020. In het kader van het dijkversterkingsproject is een nadere veiligheidsanalyse uitgevoerd. Deze dient als basis voor de beoordeling van dijktraject 6-5 voor zover in beheer bij Noorderzijlvest. De beoordeling van dijktraject 6-6 (vanaf de Lauwersmeerdijk tot en met de Oostpolderdijk) wordt in 2020 voltooid en besproken met de Inspectie, Leefomgeving en Transport. Ook de coupures en andere kunstwerken worden in 2020 beoordeeld. Na voltooiing van het dijkversterkingsproject Eemshaven – Delfzijl wordt het dijktraject 6-7, voor zover in beheer bij Noorderzijlvest, opgepakt. Met het waterschap Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân wordt zoveel mogelijk samengewerkt in de beoordeling.
- Conform het kader Zorgplicht gericht op de primaire waterkeringen is Noorderzijlvest verplicht jaarlijks een veiligheidsrapportage op te stellen. Zowel de staat van de keringen als de vorderingen van eventuele versterkingswerken zijn hierin opgenomen.
- 2018 heeft de Inspectie, Leefomgeving en Transport beoordeeld hoe Noorderzijlvest de zorgplicht oppakt. De verbeterpunten uit deze inspectie zijn in 2019 uitgewerkt. In 2020 worden verbeteringen uitgevoerd.
- Voor de calamiteitenorganisatie staat in 2020 de borging van de netcentrische werkwijze centraal. De calamiteitenplannen worden aangepast aan de nieuwe werkwijze en beoefend in 2020. Noorderzijlvest is het eerste waterschap in het Noorden dat volgens het kernprofiel netcentrisch werkt.

Activiteiten na 2020

- Na oplevering van het dijkverbeteringsproject Eemshaven-Delfzijl wordt ook dit traject beoordeeld volgens het wettelijk beoordelingsinstrumentarium. Uiterlijk eind 2022 leveren we het actuele waterveiligheidsbeeld van onze gehele primaire zeekering op aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat.
- Na 2020 zullen de metingen in het kader van de meerjarige veldmeting worden voortgezet. De totale looptijd van dit project is twaalf jaar.
- De plan uitwerkingsfase voor de dijkverbetering Lauwersmeerdijk wordt naar verwachting in 2022 afgerond, waarna de realisatie van de dijkverbetering en koppelkansen plaatsvindt in 2022-2024.
- De zorgplicht vraagt ook in de jaren 2021 en verder extra inspanningen en maatregelen van Noorderzijvest. Hierbij valt te denken aan het op orde brengen van het beheer van dagelijkse gegevens en het in stand houden van het monitoringsysteem in de keringen. Voor een deel van de werkzaamheden is inzet van externe expertise noodzakelijk.

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

THEMA 1.B - REGIONALE WATERVEILIGHEID (REGIONALE KERINGEN)

Ook onze regionale keringen, gemalen, stuwen, rioolzuiveringsinstallaties en persleidingen hebben onze volle aandacht. Onder de vorige besturen is het programma Droge Voeten 2050 gestart en is een begin gemaakt met het uitvoeren van maatregelen. Het gaat om het zogenaamde 'maatregelenpakket A' aangevuld met de capaciteitsuitbreiding van gemaal HD Louwes. Deze maatregelen voeren wij onverkort door. Naast de afspraken over het ophogen en versterken van de regionale keringen die volgens afspraak met de provincie in 2020 klaar zijn, horen hier de optimalisatie van de Onlanden, de inrichting van het Zuidelijk Westerkwartier, de capaciteitsvergroting van gemaal HD Louwes en enkele ingrepen in ons watersysteem bij.

Activiteiten in 2020

- Een deel van het verwerken van de baggerspecie in het grondlichaam van de Eemskanaalkade ter hoogte van Garmerwolde (deeltraject 2) vindt in 2020 plaats. De kering voldoet al wel aan de veiligheidsnorm.
- Op traject 3 en 4 van het Eemskanaal wordt in 2020 het aanbrengen van de verankering van de damwanden afgerond.
- Regionale kering Hoendiep ZZ wordt in de gebiedsinrichting Zuidelijk Westerkwartier meegenomen. We maken werk met werk. De uitvoering hiervan is voorzien in 2020.
- In 2020 vindt de administratieve afwikkeling plaats van de maatregelen voor de overige regionale keringen en de kaden rond het Lauwersmeer.
- Voor deelgebied 4 van de versterkingsopgave rondom het Lauwersmeer (rondom Zoutkamp) wordt afhankelijk van de te kiezen variant voor de maatregel capaciteitsuitbreiding HD Louwes de uitwerking van de voorkeursoplossing in 2020 aangevangen.
- De realisatiefase van de Droge-Voeten-2050-maatregel 'uitbreiding van gemaalcapaciteit Schaphalsterzijl' wordt in 2020 afgerond.
- De uitvoering van de Droge-Voeten-2050-maatregelen 'waterbergingsgebied de Driepolders' en 'waterbergingsgebied De Dijken – Bakkerom' loopt door tot eind 2020.
- De voorbereiding van de Droge-Voeten-2050-maatregel 'waterbergingsgebied Dwarsdiep' loopt door tot in 2020. De start van de realisatie verwachten we eind 2020.
- Het doorlopen van de benodigde procedures en het uitwerken van de bestekken van de Droge-Voeten-2050-maatregel 'optimalisatie Onlanden' zijn gestart in 2019 en vindt in 2020 plaats.

- De implementatie van de Droge-Voeten-2050-maatregel 'maalstop' continueren we in 2020.
- Het muskusrattenbeheer wordt geïntensiveerd om zo het landelijk doel van 0,15 vangsten per kilometer watergang in 2022 te halen. En daarmee de stap naar het uiteindelijke niveau van "complete removal" kleiner te maken.
- Werkzaamheden die nodig zijn voor de tweede toetsronde van de regionale keringen, worden tijdig opgestart, zodat we uiterlijk voor 1 januari 2023 de resultaten aan de provincie voor kunnen leggen.

Activiteiten na 2020

- Over een lengte van circa 500 meter langs het Eemskanaal ter hoogte van de Praxis, zijn de werkzaamheden opgeschort tot uiterlijk 2023. De gemeente Groningen neemt de werkzaamheden mee in haar plannen voor de ontwikkeling van toekomstige woongebieden rondom het Praxis terrein. Dit is afgestemd met de provincie als toezichthouder.
- Naar verwachting is de realisatie van de Droge-Voeten-2050 maatregel 'waterbergingsgebied Dwarsdiep' uiterlijk in 2023 afgerond.
- De realisatie van de Droge-Voeten-2050-maatregel 'optimalisatie Onlanden' start na verwachting vanaf 2021 en loopt door tot in 2022.
- De plan uitwerkingsfase van de Droge-Voeten-2050-maatregel 'Uitbreiding gemaalcapaciteit H.D. Louwes' loopt door tot eind 2021. De realisatie van de voorkeursvariant voor 'uitbreiding gemaalcapaciteit H.D. Louwes' start na verwachting in 2022 en loopt door tot in 2024. De realisatie van de maatregel 'compartimenteren nabij Schouwerzijl' als onderdeel van de maatregel 'uitbreiding gemaalcapaciteit H.D. Louwes' is naar verwachting eind 2021 opgeleverd.

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

Kosten en investeringsuitgaven programma Waterveiligheid

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Waterveiligheid voor de begroting 2020 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2018 en begroting 2019 met een doorkijk naar 2021-2023.

In € 1.000	Personeels-kosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2018	3.595	1.067	4.344	9.007	1.698	7.309
Begroting 2019	3.292	941	6.290	10.522	1.521	9.001
Begroting 2020	3.474	991	6.776	11.241	1.145	10.096
2021	3.584	1.001	7.844	12.429	614	11.816
2022	3.682	1.011	7.696	12.389	675	11.714
2023	3.801	1.021	7.741	12.563	1.028	11.535

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Waterveiligheid weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen incl uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2018	75.386	61.078	14.308
Begroting 2019	82.583	48.401	34.182
Begroting 2020	30.219	14.016	16.203
2021	6.458	3.109	3.349
2022	29.427	21.858	7.570
2023	28.433	21.122	7.310

1.2. VOLDOENDE EN GEZOND WATER

THEMA 2.A – KLIMAAT ADAPTIEF WATERSYSTEEM

We willen het watersysteem zo inrichten dat het hele systeem robuust en toekomst- en klimaatbestendig is. De bodemdaling als gevolg van de gaswinning komt daar nog eens bij. Dit betekent dat het systeem tegen een flinke stoot kan. Het systeem moet goed kunnen omgaan met piekbelastingen (zowel in tijden van neerslag, als in tijden van droogte). Om dit te bereiken moet de basis op orde zijn. Dit heeft de hoogste prioriteit. Baggeren en beschoeiingen vragen hierbij specifiek onze aandacht.

Voor de beschoeiingen zijn we nog bezig met een inventarisatie. Dit wordt in de zomer 2020 afgerond. Zodra we inzichtelijk hebben wat er moet gebeuren kunnen we een programma gaan maken hoe we dit gaan oppakken. Het programma voor beschoeiingen is in het najaar/winter 2020 gereed. Voor het baggeren hebben we nu inzichtelijk wat er moet gebeuren. We laten de baggerachterstand zo min mogelijk oplopen. In 2020 baggeren we wat noodzakelijk is. Daarna kan er een programma worden gemaakt. Beide programma's worden op elkaar afgestemd en er wordt gekeken of er koppelkansen mogelijk zijn (aanleg natuurvriendelijke oevers, herinrichtingsprojecten combineren met baggerwerk zoals ook met Startenhuistermaar is gedaan etc).

We zien klimaatbestendig maken van ons watersysteem als een gedeelde verantwoordelijkheid van iedereen. Immers daar waar letterlijk ruimte wordt geboden aan het watersysteem en daar waar verontreinigingen continu worden voorkomen, levert dit een bijdrage aan een klimaatbestendig watersysteem waarin het ecosysteem tot ontwikkeling kan komen.

Activiteiten in 2020

- Aan de hand van de in 2019 uitgevoerde klimaatstresstesten, worden in 2020 samen met gemeenten zogenaamde risicodialogen gevoerd met de omgeving. Dialogen worden gevoerd over de effecten van klimaatverandering ten aanzien van wateroverlast, droogte, hittestress en mogelijke overstromingen. Het resultaat is een regionale klimaatadaptatiestrategie, die samen met regionale overheden wordt opgesteld.
- Samen met regionale partners in de zoetwaterregio IJsselmeergebied wordt een concept maatregelenprogramma 2022-2027 opgesteld. Dit maatregelenprogramma is input voor het op te stellen landelijke Deltaplan Zoetwater 2022-2027. Waterbesparing, nieuwe watervragers, waterverdeling en verzilting zijn thema's die hierbij worden uitgewerkt.
- In 2020 worden peilbesluiten in de gebieden 1e schil bodemdaling en Polder Hemert in procedure gebracht. De noodzakelijke waterhuishoudkundige maatregelen worden nader uitgewerkt in een bestek.
- In 2020 worden maatregelen uitgevoerd naar aanleiding van de opgestelde peilbesluiten in voorgaande jaren, zoals in de NBW-polders (Vredewold, Zuidhorner Zuidpolder, Fanerpolder, Lagemeeden, Nienoord en Lettelbert (Driepolders)). De uitvoering van werkzaamheden vinden plaats in het integrale project Zuidelijk Westerkwartier (2020/2021).
- We laten de baggerachterstand zo min mogelijk oplopen. In 2020 baggeren we wat noodzakelijk is.
- Voor de beschoeiingen zijn we bezig met een inventarisatie. Dit wordt in de zomer 2020 afgerond. Zodra we inzichtelijk hebben wat er moet gebeuren (opgave incl. achterstanden) kunnen we een meerjarig onderhouds- en vervangingsprogramma gaan maken hoe we dit gaan oppakken. Programma voor beschoeiingen is in het najaar/winter 2020 gereed.

- Ook vindt inspectie van kademuren binnen de bebouwde kom plaats. En voeren we herstelwerkzaamheden uit voor 2e schil en doen we daar nader onderzoek naar. Daarnaast wordt 6 tot 8 km beschoeiing vervangen in de districten.
- Ten laste van het exploitatiebudget wordt een aantal stuwen, inlaten en beschoeiing vervangen in het beheergebied. Ook voeren we klimaatbestendige investeringen uit aan gemalen en herinrichtingsgebieden, zoals het aanpassen en renoveren van gemaal Spijksterpompen en de herinrichting Helwerdermaar.
- In de Cleveringsluizen in Lauwersoog wordt in 2020 wederom een spuikoker, inclusief de geleidingen van de schuiven, gerenoveerd. Ook vindt groot onderhoud plaats aan de betonconstructie van het gebouw.
- De uitvoering van waterstructuurplan Westrand wordt voorbereid samen met de gemeente Groningen.

Activiteiten na 2020

- Het samen met andere regionale overheden opstellen van een regionaal maatregelenprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Dit is tevens input voor het landelijke Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.
- Het uitvoeren van klimaatadaptieve maatregelen die voortvloeiend uit het op te stellen uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie.
- Het bepalen van de effecten van nieuwe KNMI klimaatscenario's op ons watersysteem.
- Het samen met derden in de IJsselmeerregio uitwerken van de wijze van waterverdeling IJsselmeer (maatregel in Deltaplan Zoetwater).
- De uitvoering natuurlijke herinrichting van polders Dijken-Bakkerom, Drie Polders, Lettelbert, NBW-polders en Dwarsdiep lopen door tot en met 2022.
- Het uitvoeren van maatregelen naar aanleiding van de peilbesluiten de Delthe, 1e schil bodemdaling en Hemert.
- De maatregelen naar aanleiding van het peilbesluit Smilde worden tot en met 2021 geïmplementeerd.
- In 2021 starten we met het wegwerken van baggerachterstanden en maken onze watergangen klimaatbestendig.
- Het verder continueren van de uitvoering van werkzaamheden: het uitvoeringsprogramma Oeverbeschoeiingen, het uitvoeringsprogramma Baggeren en het jaarlijks renoveren van één stroomkoker en schuiven van de Cleveringsluizen (dit loopt tot en met 2022).

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

THEMA 2.B - WATERKWALITEIT

We richten ons op schoon water. Ons doel is om tenminste te voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW-waterlichamen moeten we in 2027 op orde hebben. We volgen de uitkomsten van de watersysteemanalyses van 2019. Waar nodig doen we aanvullend onderzoek (ook in de haarvaten) om beter inzicht te krijgen in welke maatregelen we het beste kunnen nemen. We volgen de visie op vismigratie. Die gaat in op de vispasseerbaarheid in ons gebied van de Wadenzee tot de beken in Drenthe. Daar waar het kan binnen onze eigen mogelijkheden dragen we bij aan de biodiversiteit en handelen we in de geest van het Deltaplan Biodiversiteit.

De einddatum van de KRW valt samen met de provinciale opgaves van het Natuurwerk Nederland en Natura 2000. Samen met de provincies zoeken we naar een aanpak waarin we met elkaar onze doelen en opgaven efficiënt kunnen realiseren. We zien hier mogelijkheden in relatie tot de nieuw te maken stroomgebiedbeheerplannen.

Activiteiten in 2020

- Ook in 2020 worden langs een deel van onze watergangen natuurvriendelijke oevers aangelegd (circa 12 km in 2020).
- Het maatregelencluster 'Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer' (KRW006) omvat acht maatregelen uit het Uitvoeringsprogramma maatregelen KRW 2016-2021: vispasseerbaar maken kunstwerken; afkoppelen polderwater; verwijderen opwervende nutriëntrijke sliblaag; beperken effecten recreatie; beperken inlaat gebiedsvreemd water; inrichten moeraszone; instellen dynamisch peilbeheer; verbeteren waterafvoer. Na voorbereidende onderzoeken in 2019 worden de eerste maatregelen in 2020 uitgevoerd.
- Uitvoering van de KRW-maatregel met betrekking tot de AWZI Marum kan naar verwachting in 2020 starten.
- In het project 'Start oplossen vismigratieknelpunten' worden tien vismigratieknelpunten in de KRW-waterlichamen 'Lauwersmeer' en 'Maren-DG Reitdiep' aangepakt. In 2020 wordt de uitvoering voortgezet.
- De voorbereiding van het beekherstelproject 'Zaagblad en Stenhorsten' start in 2020.
- De maatregel 'Natuurlijke inrichting bovenlopen Eelderdiep' wordt in 2020 uitgevoerd.
- De beekinrichtingsmaatregel 'Habitat flora in beek' wordt in 2020 uitgevoerd.
- In Drenthe en Groningen worden de lopende DAW-projecten voor akkerbouwers en melkveehouders in 2020 voortgezet.
- De vier lopende DAW-projecten worden in 2020 voortgezet. Het betreft 'Duurzaam Agrarisch Waterbeheer Boermarkte Zeijen' (Drenthe) en de binnen het programma Gouden Gronden ontwikkelde Groningse projecten 'TRIJNTJE, bodemverbeterplannen Grunniger klei', 'Weide & Water' en 'Spaarbodem'.
- Ter voorbereiding van maatregelen in verband met medicijnresten (diergeneesmiddelen en humane medicijnen) en gewasbeschermingsmiddelen wordt een effectgerichte monitoring uitgevoerd. Waar mogelijk worden in 2020 al maatregelen genomen.
- In het KRW-waterlichaam 'Bovenlopen Eelder- en Peizerdiep' wordt in 2020 de maatregel 'Realisatie permanente stroming binnen beekprofiel' uitgevoerd.
- De maatregel 'Dood hout in de beek' wordt in 2020 uitgevoerd.
- De vispassagevoorziening Den Deel (100% subsidie commissie bodemdaling) wordt in 2020 aangelegd.

Activiteiten na 2020

- Na 2020 bedraagt de resterende opgave aan natuurvriendelijke oevers voor de tweede KRW-planperiode (2016-2021) nog circa 12 kilometer.
- Uitvoering van het KRW-project 'herinrichting Dwarsdiep' staat voor na 2020 geprogrammeerd.
- De uitvoering van het maatregelencluster 'Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer' wordt in 2021 afgerond. In 2021 wordt aan de maatregel 'Verbeteren waterafvoer' de vervanging / uitbreiding van gemaal de Verbetering toegevoegd.
- Uitvoering van de KRW-maatregel ter vermindering van de effecten van het effluent van de RWZI en AWZI Marum op de waterkwaliteit wordt voortgezet in 2021.
- Het oplossen van de tien vismigratieknelpunten in de KRW-waterlichamen 'Lauwersmeer' en 'Maren-DG Reitdiep' wordt afgerond in 2021.
- De maatregel 'natuurvriendelijke inrichting Steenbergerloop' is in 2016 ingetrokken. Het Rijk vraagt ons om, indien nodig in verband met de ontwikkeling van de waterkwaliteit in het betreffende waterlichaam, te zoeken naar een alternatieve maatregel voor uitvoering in 2021.
- De uitvoering van het project 'Zaagblad en Stenhorsten' staat gepland voor 2021-2022.
- De geplande optimalisatie van de RWZI's Winsum en Onderdendam vindt niet voor 2022 plaats. Naar verwachting kan de voorbereiding plaatsvinden in 2020-2021 en de uitvoering in 2022-2023.

- De aanleg van de Vispassagevoorziening De Waterwolf was gepland in 2020. In verband met de Rietproef in het Lauwersmeer wordt dit doorgeschoven naar 2021.
- In 2020-2021 worden uitvoeringsprogramma's voor DAW-impuls opgesteld.
- In 2022-2027 worden de maatregelen voor DAW-impuls uitgevoerd.
- Het verder uitvoeren van maatregelen inzake medicijnresten en gewasbeschermingsmiddelen.
- In 2020 wordt een maatregelenpakket vastgesteld voor de derde KRW-planperiode (2022-2027). Uitvoering van deze maatregelen is voorzien voor de periode 2022-2026.

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

THEMA 2.C - VAARWEGEN EN RECREATIE

Recreatievaart is gebaat bij ons vaarwegbeheer. In de komende bestuursperiode willen we nagaan op welke wijze we het vaarwegbeheer optimaal kunnen laten meeliften met de waterbeheertaak.

Activiteiten in 2020

- In 2020 worden versneld bruggen gerenoveerd en wordt groot onderhoud uitgevoerd. Met gemeenten bespreken we de overdracht van bruggen.
- Voor cultuurhistorisch erfgoed wordt een programmering gemaakt. Gebouwde, landschappelijke en archeologische monumenten worden hierin meegenomen, maar ook ons archief.
- We bekijken hoe cultuur historische erfgoed kan bijdragen aan de belevingswaarde en recreatieve waarde van de omgeving. We nemen hier de zichtbaarheid en uitstraling van ons waterschap in mee, denk bijvoorbeeld aan informatieve bebording.
- Het aanvragen van subsidiekansen voor beheer en onderhoud van onze Rijksmonumenten.
- Een aantal monumenten wordt gerenoveerd.
- Voor de monitoring van recreatievaart gaan we meetinstrumenten plaatsen. Deze worden gekoppeld aan meetinstrumenten voor de KRW om te meten wat het effect van scheepvaart is voor de KRW. Met de provincie en met Rijkswaterstaat wordt overlegd over cofinanciering

Activiteiten na 2020

- Uitvoering geven aan investeringsprogramma bruggen.
- Uitbreiding van het meetnet voor de vaarwegen is noodzakelijk om meer inzicht te krijgen in de vaarbewegingen. Dit inzicht kan o.a. gebruikt worden voor een verbeterde baggerprioritering.
- Na 2020 zullen meer monumenten aan grootschalige renovatie toe zijn. Om dit te financieren behoren subsidies en cofinanciering tot de mogelijkheden. Ook willen wij inzetten op de inzet van vrijwilligers voor het onderhoud.

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

Kosten en investeringsuitgaven programma Voldoende en gezond water

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Voldoende en gezond water voor de begroting 2020 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2018 en begroting 2019 met een doorkijk naar 2021-2023.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2018	6.830	7.767	6.700	21.298	1.386	19.912
Begroting 2019	7.555	7.676	6.994	22.224	2.094	20.131
Begroting 2020	7.751	9.328	7.854	24.933	2.914	22.019
2021	7.996	9.458	9.612	27.065	2.533	24.533
2022	8.215	10.672	11.750	30.637	2.198	28.439
2023	8.480	11.789	12.694	32.963	1.181	31.782

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Voldoende en gezond water weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen incl uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2018	7.719	1.024	6.695
Begroting 2019	24.236	2.687	21.549
Begroting 2020	33.563	4.147	29.417
2021	30.076	6.883	23.193
2022	24.587	4.210	20.377
2023	13.671	3.438	10.233

1.3. GEZUIVERD WATER

THEMA 3.A - INZAMELING EN TRANSPORT

Met de gemeenten en drinkwaterbedrijven in ons werkgebied werken we samen in de afvalwaterketen om kosten te besparen, de kwaliteit te verbeteren en de kwetsbaarheid te verminderen. De gemeente heeft, vanuit de Wet Milieubeheer, een zorgplicht voor de inzameling van afvalwater. Hiervoor heeft de gemeente een rioleringsstelsel aangelegd. De gemeente levert het ingezamelde afvalwater af bij een gemaal van het waterschap. Het waterschap transporteert het door de gemeente ingezamelde afvalwater naar één van haar zuiveringsinstallaties.

In 2019 is een nieuw waterketenakkoord gesloten tussen gemeenten en het waterschap. In 2020 treedt deze in werking. Dit akkoord stimuleert de uitvoering van een groot aantal projecten die de doelmatigheid in de waterketen verder gaan verbeteren.

Activiteiten in 2020

- In 2020 worden de plannen naar aanleiding van een onderzoek naar alternatieven voor de persleiding Groningen-Garmerwolde, geconcretiseerd tot uitvoeringsprojecten.
- In 2019 is gestart met de inspectie van de top 10 risico-persleidingen vanuit een vernieuwde onderhoudsoptiek. Dit heeft geleid tot een meerjarig vervangingsplan. Dit plan wordt in de jaren 2020 en verder uitgevoerd.
- In 2020 ronden we de uitvoering van de renovatie van rioolgemalen (fase 4), conform Onderhoudsbeheerplan af.
- North Water is in 2019 gestart met de bouw van IWZ Garmerwolde. Een industriewaterfabriek die een plek krijgt op onze zuiveringslocatie Garmerwolde. In 2020 wordt deze installatie opgeleverd.

- In 2020 voeren we een in 2019 opgezet Europees onderzoekstraject (H2020) uit naar de inzet van effluent als bron voor industriewater.
- In de periode 2019-2020 wordt uitvoering gegeven voor het aanleggen van een transportleiding tussen de Eemshaven naar het rioolgemaal Godlinze
- Het akkoord 'Ons water centraal 2020 -2025' treedt op 1 januari 2020 in werking. De uitvoering van projecten, zowel op regionale schaal als ook in de samenwerkende clusters, vindt plaats conform de nieuw gemaakte afspraken. Vanaf 2020 ligt de nadruk op het verminderen van de (personele) kwetsbaarheid en het verhogen van de kwaliteit (van dienstverlening).

Activiteiten na 2020

- In 2021 en 2022 wordt uitvoering gegeven aan de renovatie van rioolgemaal (fase 5 onderhoudsbeheersplan).
- Samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten, buurwaterschappen en waterbedrijven loopt door tot 2025.

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

THEMA 3.B - WATERZUIVEREN

De waterschappen participeren in de nationale Ketenaanpak Medicijnresten uit Water. Samen met het Rijk, de drinkwaterbedrijven, de gemeenten, de farmaceutische industrie en de zorgsector spannen de waterschappen zich in om de resten van geneesmiddelen in oppervlakte- en grondwater te verminderen. Los van zuiveringsmaatregelen op onze RWZI's, die naar voren komen in hotspotanalyses, vinden we aanpak van de bron van groot belang.

Een grote investering van ons waterschap in de komende jaren gaat naar de nieuw te bouwen zuivering in Gaarkeuken in het Westerkwartier. Deze vervangt de bestaande zuiveringen in Marum, Zuidhorn en Gaarkeuken. De RWZI in Marum kwam nadrukkelijk naar voren in de hotspotanalyse als een locatie die aandacht behoeft, gezien de hoeveelheid medicijnresten in het afvalwater en de kwetsbare beek (KRW-waterlichaam) waar het afvalwater op uitkomt. De nieuwe RWZI Westerkwartier houdt rekening met onze doelstellingen op het terrein van waterzuiveren.

Voor de realisatie van een industriële waterzuivering die koelwater moet gaan leveren aan de datacenters in de Eemshaven stellen wij ruimte beschikbaar op ons terrein bij de RWZI Garmerwolde. We willen dat ons effluent gebruikt kan worden als water voor de industriële waterzuivering. Met de rechtstreekse levering van effluentwater leveren we een bijdrage aan het beschikbaar houden van voldoende oppervlaktewater van de juiste kwaliteit.

Activiteiten in 2020

- In 2020 wordt uitvoering gegeven aan het groot onderhoud van de tweede bergbezinktank en aan de slibgistingtanks op de RWZI Garmerwolde.
- In 2020 wordt de vervanging van de procesautomatisering afgerond van een drietal rioolwaterzuiveringsinstallaties als onderdeel van de realisatie van de Centrale Informatiekamer.
- Onder voorbehoud van een Europese subsidie bereiden we op de RWZI de monitoring op medicijnresten van in- en effluent van geselecteerde RWZI's voor.
- In 2020 vindt de aanbesteding plaats van de uitvoering van de centralisatie van drie bestaande rioolwaterzuiveringen tot één rioolwaterzuivering Westerkwartier, zodat we in 2022 voldoen aan de Best Beschikbare Techniek (BBT) voorwaarde.

Activiteiten na 2020

- In 2021 gaan we door met het onderzoek op de RWZI Garmerwolde om medicijnresten uit effluent te verwijderen.
- We gaan door met de monitoring van in- en effluenten van enkele geselecteerde RWZI's.
- In de jaren tot en met 2022 wordt uitvoering gegeven aan de centralisatie van drie bestaande rioolwaterzuiveringen tot één rioolwaterzuivering Westerkwartier.
- In 2022 starten we met de voorbereidingen van centralisatie van drie bestaande rioolwaterzuiveringen tot één rioolwaterzuivering Winsum, zodat we in 2026 voldoen aan KRW-normen en terugdringing van medicijnresten en 'opkomende stoffen' in afvalwater.

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

THEMA 3.C - SLIBVERWERKING

Het slib dat na we na waterzuivering overhouden, brengen we nu onder bij een slibverwerkingsbedrijf. Het contract dat we met dit bedrijf hebben, loopt dit jaar af. Samen met twee andere waterschappen bereiden we een aanbestedingsprocedure voor. Daarbij hebben we aandacht voor kosten en efficiency en daarnaast ook voor de waarde die slib kan hebben in andere processen. We blijven zoeken naar brede samenwerking.

Activiteiten in 2020

- In 2020 ronden we definitief het project vervanging van de huidige kamerfilterpersen door membraanfilterpersen af.
- We nemen deel in de koplopergroep van de grondstoffenfabriek op de RWZI Zutphen van waterschap Rijn en IJssel. In deze fabriek wordt Kaumera (alginaat uit Nereda korrelslib) gewonnen, een bio-polymer met vele toepassingen.
- Op grond van de gehouden aanbesteding eind 2019 voor de slibeindverwerking zullen mogelijk aanpassingen nodig zijn aan de verladingsinstallatie voor slibkoek.

Activiteiten na 2020

- Het afronden van de optimalisatie behaalde drogestof percentage slibkoek uit de filterpersen.
- Het verder onderzoeken naar terugwinnen van grondstoffen (alginaat en cellulose) en de grondstoffenfabriek (circulaire economie).

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

Kosten en investeringsuitgaven programma Gezuiverd water

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Gezuiverd water voor de begroting 2020 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2018 en begroting 2019 met een doorkijk naar 2021-2023.

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2018	3.717	12.858	9.764	26.339	10.832	15.507
Begroting 2019	4.111	13.876	10.003	27.991	10.451	17.540
Begroting 2020	4.482	15.155	9.597	29.234	11.580	17.654
2021	4.623	15.361	10.303	30.288	11.090	19.198
2022	4.750	15.360	10.050	30.160	10.995	19.165
2023	4.904	15.514	10.981	31.398	11.309	20.089

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma Gezuiverd water weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen incl uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2018	6.386	-	6.386
Begroting 2019	10.777	50	10.727
Begroting 2020	22.913	1.050	21.863
2021	22.549	2.075	20.474
2022	13.778	100	13.678
2023	12.552	2.100	10.452

1.4. BESTUUR EN ONDERSTEUNING

THEMA 4.A - BESTUUR

Het waterschap kent een monistisch stelsel. Om in deze monistische context invulling te geven aan de kaderstellende en toezichthoudende rol van het algemeen bestuur (controle en evenwicht) willen we in de komende periode de samenwerking tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur optimaliseren.

Activiteiten in 2020

- Het huidige Waterbeheerprogramma kent een looptijd tot en met 2021. In 2020 geven we invulling aan een nieuw op te stellen Waterbeheerprogramma 2022-2027.
- Medeoverheden, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders worden proactief benaderd en er vindt op regelmatige basis bestuurlijk overleg met hen plaats.
- We nemen proactief deel in belangrijke gebiedsprocessen teneinde de realisatie van onze waterdoelen dichterbij te brengen en zorgen voor adequate belangenbehartiging op regionaal en landelijk niveau.
- In 2020 vernieuwen we onze Inspraakverordening naar een verordening Participatie en Inspraak overeenkomstig de gedachte van de aanstaande Omgevingswet.
- In samenspraak met het algemeen bestuur wordt bepaald op welke wijze aandacht wordt gegeven aan de eigen werkwijze (governance en integriteit).

Activiteiten na 2020

- We continueren de voorbereidingen voor een nieuw op te stellen Waterbeheerprogramma voor de periode 2022-2027. In 2021 stellen we het nieuwe Waterbeheerprogramma vast.
- We continueren het proactieve overleg met medeoverheden, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders met specifieke aandacht voor de invoering van de Omgevingswet die halverwege 2021 van kracht zal zijn. Dit vraagt om afstemming over de wijze van samenwerken.
- Een tussentijdse evaluatie van het Bestuursakkoord is voorzien in 2021 (mid term review).

THEMA 4.B – ONDERSTEUNING

Human Resource Management

Organisatieontwikkeling is van belang om het waterschap te laten kantelen naar een interessante samenwerkingspartner. De ambitie van HRM is om in samenwerking met het bestuur en de

ambtelijke organisatie het waterschap als lerende (netwerk)organisatie te transformeren naar een moderne overheidsorganisatie. Onze medewerkers zijn hierbij de sleutel tot succes voor deze kwaliteitsverbetering. Daarom is het belangrijk om hierin te investeren. Het heeft de prioriteit om de juiste medewerker op de juiste plek te laten werken. Daarnaast verandert het dagelijks werk van alle medewerkers grotendeels, vanwege de digitalisering en de komst van de omgevingswet. Vanuit goed werkgeverschap worden medewerkers gefaciliteerd in hun eigen persoonlijke ontwikkeling om zich op deze verandering voor te bereiden. De vervolgstap is het ontwikkelen van leerroutes om het werk nu en in de toekomst professioneel te kunnen uitvoeren.

Activiteiten in 2020

- De komst van verdergaande digitalisering en de omgevingswet wordt gerealiseerd met medewerkers die beschikken over een open grondhouding en daarin acteren als zelfbewuste dienstverleners, die klant- en servicegericht werken.
- Als moderne overheidsorganisatie wordt de samenwerking met innovatieve ondernemers gestimuleerd.
- Als moderne overheidsorganisatie wordt gezocht naar intensievere samenwerkingsvormen met scholen en kennisinstellingen (o.a. trainees en stagiaires)
- Om als samenwerkingspartner te opereren is er organisatie breed aandacht om zowel intern als extern integraal te werken.
- De talenten van onze medewerkers (menselijk kapitaal) worden maximaal ingezet om de gewenste kwaliteitsverbetering naar een moderne overheidsorganisatie te realiseren.

Activiteiten na 2020

- Het ontwikkelen van nieuwe leerroutes om als zelfbewuste professional je eigen talent in te kunnen zetten.
- Als moderne overheidsorganisatie wordt gezocht naar intensievere samenwerkingsvormen met innovatieve ondernemers.
- Als moderne overheidsorganisatie wordt gezocht naar intensievere samenwerkingsvormen met onze ketenpartners.
- Talentmanagement wordt optimaal ingezet en de volgende stap is om dit door te ontwikkelen naar optimaal performancemanagement, met andere woorden hoe kan iedere medewerker het beste uit zich halen?

Communicatie

We zijn zichtbaar en hebben oog en oor voor de wereld om ons heen. We willen onze zichtbaarheid en herkenbaarheid buiten vergroten en meer waterbewustzijn creëren bij de inwoners van ons gebied en de organisaties werkzaam in ons gebied. Dit doen we niet alleen, we werken aan een communicatieve organisatie met bestuurlijke ambassadeurs van ons waterschap. Omgevingsgericht werken en de communicatie daarbinnen versterken staat hierin centraal.

Activiteiten in 2020

- Het strategisch communicatieplan van waterschap Noorderzijlvest herijken en actualiseren (in aansluiting op herijking strategische communicatie Unie van Waterschappen).
- Herkenbaarheid van het waterschap vergroten door op corporate niveau zes thema's centraal te stellen, uit te werken en daar stevig op in te zetten (in lijn met strategie unie van waterschappen). Ontwikkelen van de juiste corporate communicatie uitingen die passen bij deze tijd en de behoefte van bestuurders, managers, teamleiders en projectleiders. Denk aan een (interactieve) bedrijfsfilm, corporate story, kernboodschappen op belangrijke thema's, teksten en

beeldmateriaal die elkaar versterken en andere uitingen zoals infographics en korte filmpjes.

- Inzetten op verbeteren en faciliteren bestuurlijke ambassadeurs van ons waterschap en bestuurscommunicatie. Extra aandachtspunt in 2020 bij bestuurscommunicatie is de ontwikkeling naar meer interactie tijdens algemeen bestuursvergaderingen (de 'info AB vergaderingen').
- Herinrichting van de website, waarbij de gebruiker het uitgangspunt vormt.
- Transitie van het huidige Aquanet naar een sociaal intranet voor alle medewerkers van ons waterschap.
- In 2020 is in het bijzonder aandacht voor het honderdjarig bestaan van gemaal De Waterwolf. Met verschillende activiteiten en bijeenkomsten over waterbeheer, met De Waterwolf als centraal punt, vergroot Noorderzijvest het waterbewustzijn van inwoners, (bestuurs)relaties en medewerkers.
- In het Waterbeheerprogramma (WBP) is als doel opgenomen het bereiken en behouden van een klantwaardering van een zeven voor ons werk en onze dienstverlening. Het onderzoek wordt in 2020 herhaald.

Activiteiten na 2020

- Inzetten op vergroten zichtbaarheid, onder andere door continueren van deelname aan publieksevenementen, fysiek met middelen, exposities, proactieve berichtgeving media en het inzetten op de nieuwe manieren van werken, netwerken bouwen en het ondersteunen van partnership en samenwerking (participatie, contacten, regie, voorbeelden).
- Persbeleid 2020 – 2023 herijken en in 2020 implementeren. Investeren in onze relatie met de journalisten en hoofdredacteuren in ons beheergebied.
- Invulling geven aan het waterbewustzijn- en educatieprogramma, zoals deelname aan de GEO-week en het Jeugdwatercongres.
- Werken aan een goed werkend crisiscommunicatieteam waarin ieder zijn rol kent en bij een calamiteit of crisis die rol actief pakt.
- Omgevingsgericht werken en de communicatie daarbinnen versterken. De urgentie van ons werk ligt 'buiten'. Onze netwerken en (online) tools benutten om issues op tijd te herkennen en kansen en mogelijkheden proactief te benutten. In al onze communicatie alert zijn op te gemakkelijke verwijzingen naar andere overheden maar de verbinding en de samenwerking benadrukken in de gezamenlijke opgave voor 'buiten'.

Financiën

De financiële situatie van Noorderzijvest vraagt de komende tijd extra aandacht van het bestuur en de ambtelijke organisatie. Financiën ontwikkelt zich naar een pro actief ondersteunend team om onafhankelijk, tijdig, volledig en transparant financiële informatie, advies en ondersteuning te verlenen. De Planning & Control cyclus wordt verder geoptimaliseerd en uitgebouwd. De juiste, volledige en tijdige management- en bestuursinformatie, met een kritische blik, is van belang.

Activiteiten in 2020

- De Planning & Control cyclus wordt verder geoptimaliseerd en uitgebouwd.
- De producten van de Planning & Control cyclus (kaderbrief, jaarplan, kwartaalrapportages, jaarverslag) tijdig opleveren aan het bestuur en de ambtelijke organisatie.
- Per kwartaal bespreken we (financiële) managementinformatie en eventuele bijsturingsmaatregelen.
- Managementrapportage wordt binnen 'Sturen en Beheersen' en voor investeringsuitgaven via Portfolio Planning Management Systeem (PPMS) verder ontwikkeld.
- Het ontwikkelen van kwartaalrapportages en bespreken hiervan binnen de organisatie voor personeelskosten, Goederen & Diensten.

- De mogelijkheden voor financiële kwartaal-/halfjaarafsluitingen binnen de financiële administratie zullen worden verkend, teneinde meer tijdige sturingsinformatie ter beschikking te stellen.
- Het aandragen van mogelijkheden voor verbetering van de liquiditeitspositie en het schuldenplafond. Treasury verder optimaliseren en uitbouwen.
- Meer ondersteuning geven en participeren vanuit financiën aan en in (grote) investeringsprojecten.

Activiteiten na 2020

- De Planning & Control cyclus uitbouwen.
- Het verkennen van IT-ondersteunde verbeteringen voor (management) rapportages, boekhouding, inkoop/bestellingen, magazijnbeheer/goederenontvangsten, betalingen. De huidige pakketten zijn o.a. decade, cognos, MIS, augeo, pro active.
- Rapportages verder uitbouwen en optimaliseren.
- Samenwerkingen met Inkoop verder vorm geven zodat verplichtingen kritisch kunnen worden gemonitord.
- In een boekjaar kwartaalafsluitingen invoeren teneinde de monitoring te verbeteren.
- Financieel verkennen en participeren in/van mogelijke verdere samenwerkingen met andere waterschappen.

Digitale Informatie

De digitalisering neemt een steeds hogere vlucht en we ontsluiten ons werk en onze diensten steeds meer online. Daarmee komen wij niet alleen naar de mensen toe, maar kunnen ook anderen met onvriendelijke bedoelingen makkelijker naar ons toe komen. Om de veiligheid van bij ons opgeslagen informatie en de aansturing van onze systemen te borgen, voldoen we tenminste aan het minimale ambitieniveau zoals de waterschappen dat met elkaar in 'Unie verband' hebben afgesproken. Digitale transformatie gaat om het anders inrichten van processen, werkwijzen, samenwerkingsvormen (over de grenzen van teams heen) en het anders gebruiken van onze kennis en expertise.

Activiteiten in 2020

- We gaan verder met applicaties en gegevens verder op orde te brengen. De middleware architectuur wordt verder ingericht. Nog te bepalen applicaties zullen worden vervangen.
- De ambitie om te komen tot 'Informatie als vierde productiefactor' leidt tot een programmaplan Digitale Informatie, waarin we voor de komende jaren concrete acties benoemen. Hiervoor is extra capaciteit nodig in de vorm van hoogwaardig advies en zullen we maatregelen gaan treffen om de zogenaamde digitale transformatie goed te begeleiden in onze organisatie.
- De onderhoudslegger is op dit moment erg verouderd en moet onder meer worden vastgesteld vanwege de komst van de Omgevingswet. Voor het actualiseren en opnieuw vaststellen van de onderhoudslegger is veel archief onderzoek nodig en vervolgens juridische verwerking van deze gegevens.
- De apparatuur (pc's en randapparatuur) op de buitenlocaties zijn verouderd en zijn dringend aan vervanging toe. Anders ontstaan risico's op gebied van continuïteit en beveiliging.

Activiteiten na 2020

- Het verder invulling geven aan het programmaplan Digitale Informatie en de kansen en uitdagingen van de digitale transformatie. We doen dit vanuit vier invalshoeken: Organisatie, Sturen op projecten, Gedrag & cultuur en Architectuur & principes.
- Het verder op orde brengen van de geografische gegevensverzamelingen.

Informatiebeveiliging en Privacy

Voor informatiebeveiliging is voor alle overheden in 2019 een nieuwe richtlijn vastgesteld, de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Vanaf 2020 moeten de waterschappen hieraan voldoen en ook kunnen aantonen dat de waterschappen hieraan voldoen. Nieuw is onder anderen dat er een In Control Verklaring moet worden afgegeven. Gelijktijdig hebben de waterschappen als sector afgesproken in 2020 een bepaald volwassenheidsniveau te willen bereiken. Dat geldt ook voor privacy. Kern hiervan is dat de Plan-Do-Check-Act cyclus volledig is gesloten.

Activiteiten in 2020

- In 2019 is Noorderzijvest gestart met de implementatie van de nieuwe richtlijn. De verwachting is dat begin 2020 de basis staat en dat alle regelingen en procedures die nodig zijn, aanwezig zijn. De werking hiervan wordt in de loop van 2020 getoetst. Zowel intern als landelijk bij alle waterschappen.
- Om te kunnen voldoen aan de privacywetgeving (Algemene Verordening Gegevensbescherming) is in 2019 Privacybeleid vastgesteld en wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de wet. Begin 2019 is een landelijke audit uitgevoerd en op basis daarvan is een verbeterplan opgesteld. De verwachting is ook hier dat begin 2020 alle regelingen en procedures zijn vastgelegd en dat vervolgens getoetst kan worden of het ook daadwerkelijk wordt toegepast.
- In 2020 willen we realiseren dat beide onderwerpen voldoende zijn 'geborgd' in de organisatie.

Facilitair en Inkoop

Toekomstgericht en klimaatbestendig geldt ook voor ons hoofdkantoor. We streven naar een meer open en interactie gerichte werkomgeving, waarin de medewerkers gemakkelijk met elkaar gaan samenwerken en samenwerking wordt gestimuleerd. Een omgeving die klimaatbestendig en duurzaam is ingericht. Daarom is één van de onderdelen een aanpassing aan de inrichting van het hoofdkantoor. Zowel het gebouw als de inrichting moet voldoen aan wettelijke- en ARBO-eisen. Om dit te kunnen bereiken is het nodig om de inrichting en de klimaatinstallaties van het gebouw aan te passen.

Activiteiten in 2020

- Voor de aanpassing van het hoofdkantoor is een stappenplan gemaakt en is de eerste fase afgerond. De andere twee fasen, te weten interne verhuizing om medewerkers van een team bij elkaar te plaatsen (fase 2) en een huisvestingsvisie en -plan (fase 3) zijn in voorbereiding.
- Op het gebied van inkoop wordt het enerzijds vanuit de wetgeving complexer en anderzijds vanuit de ambities op het gebied van duurzaamheid. Om de duurzaamheidsambities waar te maken moeten deze aspecten al in een vroegtijdig stadium meegenomen worden in het inkoopproces. Dit vraagt een bredere kijk dan de 'standaard' oplossingen. Opdrachtnemers moeten meer uitgedaagd worden om innovatieve oplossingen aan te dragen.
- Het proces van inkoop wordt continue tegen het licht gehouden, om steeds vroegtijdig bij te kunnen sturen zodat een efficiënt proces geborgd is.
- Duurzaamheid wordt niet alleen in beleid gevoerd, ook in de uitvoering wordt geprobeerd om hier zoveel mogelijk invulling aan te geven in de facilitaire dienstverlening.

Internationale Samenwerking

Samen met andere waterschappen geven we uitvoering aan de Blue Deal. Blue deal is een strategisch partnerschap dat de Nederlandse waterschappen hebben ondertekend met de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Waterstaat. De ministeries stellen binnen het partnerschap hun internationale netwerken en financiële middelen beschikbaar. De Nederlandse waterschappen stellen kennis en tijd beschikbaar. Noorderzijlvest is de penvoerder voor een Blue Deal project in Noord Peru. In dit project wordt er met twee decentrale waterbeheerorganisaties kennis uitgewisseld op het gebied van organisatie versterking, bestuur, preventie van overstromingen en waterkwaliteit en -kwantiteit.

Activiteiten in 2020

- In 2020 geven we uitvoering aan een Blue Deal project in Noord Peru, waar Noorderzijlvest penvoerder voor is.
- In 2020 hebben medewerkers van Noorderzijlvest de mogelijkheid om op basis van hun expertise en interesse te participeren in Blue Deal projecten geleid door andere Nederlandse waterschappen o.a. in Roemenië, Burkina Faso, Ghana, Ethiopië en Colombia.

Activiteiten na 2020

- Na 2020 volgt de implementatie van het Blue Deal project in Peru en andere landen vallende onder het internationale beleid 2016-2021.
- Naar aanleiding van de resultaten van de tussentijdse evaluatie van de Blue Deal projecten, wordt een nieuw beleidsdocument voor internationale samenwerking opgesteld.

Kosten en investeringsuitgaven programma Bestuur en ondersteuning

In onderstaande tabel zijn de netto lasten van het programma Bestuur en ondersteuning voor de begroting 2020 weergegeven en ter vergelijking de werkelijke netto lasten 2018 en begroting 2019 met een doorkijk naar 2021-2023.

In € 1.000	Personeels-kosten	Goederen & Diensten	Kapitaal-lasten	Toev. Voor-zieningen	Onvoorzien	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2018	9.793	8.408	1.144	166	-	19.511	1.108	18.403
Begroting 2019	11.775	8.283	1.050	-	10	21.118	885	20.233
Begroting 2020	12.503	9.769	1.163	-	10	23.446	1.260	22.185
2021	12.329	9.833	1.408	-	10	23.581	1.280	22.300
2022	12.585	10.060	1.563	-	10	24.218	1.279	22.939
2023	12.888	10.297	1.810	-	10	25.005	987	24.018

Onderstaande tabel geeft de geplande netto investeringen van het programma bestuur en ondersteuning weer met het begrote uitgavenverloop over de jaren.

In € 1.000	Bestedingen incl uren + rente	Bijdrage derden	Totaal
Realisatie 2018	759	99	660
Begroting 2019	1.207	-	1.207
Begroting 2020	1.668	-	1.668
2021	2.791	-	2.791
2022	1.570	-	1.570
2023	720	-	720

1.5. ALGEMENE THEMA'S

Omgevingswet

In 2021 wordt de Omgevingswet van kracht. De wet moet zorgen voor een integrale benadering van de leefomgeving en de besluitvorming over initiatieven en projecten versnellen en verbeteren. Dit stelt hoge eisen aan de samenwerking van de keten van overheden en heeft een grote impact op onze bedrijfsvoering. Om de kerninstrumenten van de wet in 2021 te kunnen gaan gebruiken en bedienen hebben we een tijdelijke programmaorganisatie ingericht. Met als doel dat Noorderzijlvest in 2021 zijn rol als bevoegd gezag in het nieuwe stelsel kan vervullen.

Activiteiten in 2020

De invoering van de Omgevingswet raakt grote delen van de organisatie en vraagt stevige aanpassingen aan de inrichting van onze werkprocessen. Een greep uit de hiervoor te treffen maatregelen:

- Regelgeving: Opstellen nieuwe en digitaal benaderbare waterschapsverordening (voorheen Keur en Legger) die kan worden ontsloten via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
- Vergunningverlening: Aanpassen vergunningenbeleid en werkprocessen zodat de nieuwe vergunningstermijn van acht weken (was 26 weken) kan worden gehaald.
- Informatisering: Aanschaf en implementatie softwarepakketten voor ontsluiting regelgeving, ontvangen en verlenen meldingen en vergunningen en aansluiting op DSO.
- Strategie en Beleid: Actualisatie nota Water en Ruimte voor bedienen van gemeentelijke Omgevingsplannen (voorheen bestemmingsplannen en verordeningen).
- Strategie en Beleid: Opstellen Blauwe Omgevingsvisie voor bedienen gemeentelijke en provinciale Omgevingsvisies. Dit is ook hoofdstuk 1 van het nieuwe waterbeheerprogramma.
- HRM: Faciliteren pilots om medewerkers al in 2020 vertrouwd te maken met de nieuwe manier van werken. Opleiden en ontwikkelen benodigde competenties.
- Communicatie: Helpen uitdragen en faciliteren van de participatieverplichting vanuit de Omgevingswet. Noorderzijlvest zichtbaar positioneren bij ketenpartners in de veranderde rol.

Activiteiten na 2020

- 2021 is het eerste jaar waarin de Omgevingswet van kracht is.
- Eventuele kinderziektes zullen moeten worden opgelost, hier zal de programmaorganisatie alert op zijn.
- Ook zullen de in 2020 uitgevoerde maatregelen worden overgedragen naar de eigen beheerorganisaties. De voorbereidingen hiervoor starten in 2020.

Duurzaamheid / Energie en Innovatie

Onze inzet is om in 2025 100% energieneutraal te zijn. Dat hebben we in Unieverband afgesproken. Dit doen we door te onderzoeken waar we maatregelen kunnen nemen en steeds te bekijken waar we in onze werkzaamheden of bij projecten hier invulling aan kunnen geven. Bovendien kijken we bij alle projecten en werkzaamheden steeds of en hoe we aan deze doelstelling invulling kunnen geven.

Waterschappen, gemeenten en provincies presenteerden in 2017 een duurzame investeringsagenda die zich richt op opgaven als energieneutrale, circulaire en klimaatbestendige toepassingen. Deze investeringsagenda en continueren we de komende jaren.

Activiteiten in 2020

- Het onderzoek naar zonnepark Fledderbosch, naast onze zuivering in Garmerwolde, loopt door in 2020. Hiervoor is totaal € 0,3 mln beschikbaar.
- In 2020 worden de energiebesparende maatregelen bij de RWZI's afgerond. Hiervoor is nog in totaal € 0,4 mln beschikbaar.
- In 2020 wordt gestart met de aanleg van zonnepanelen bij bestaande RWZI's.
- We zijn actief deelnemer in de Regionale Energiestrategieën (RES)-processen van Groningen en Drenthe, zodat voor 1 juli concept RESsen aangeboden kunnen worden voor beide regio's.
- Ook in 2020 is er een budget waarmee we adequaat kunnen inspelen op kansen en ontwikkelingen voor energiebesparing, energietransitie of opwekking van duurzame energie. In 2020 wordt dit budget verbreed naar kansen op circulariteit en vergroot naar 300k€.

Activiteiten na 2020

- Energiezorg en energiemanagement worden na 2020 integraal geborgd.
- Na 2020 is de uitvoering voorzien van maatregelen die bijdragen aan een energieneutraal waterschap. De activiteiten zullen worden verbreed naar (werken aan) klimaatneutraliteit en circulariteit.
- Het waterschap levert een bijdrage aan de uitvoering van de Regionale Energiestrategieën van Groningen en Drenthe. Dit vooral door assets ter beschikking te stellen, i.e. aquathermie (warmtetransitie) en locaties voor opwek van energie door derden (opwekcapaciteit). In 2021 zullen de RESsen 1.0 aangeboden worden voor beide regio's.

KPI'S van dit programma staan in bijlage 5.

Asset Management

Asset Management ondersteunt het primaire proces en omvat de organisatie en alle taken die nodig zijn om alle assets van Noorderzijlvest gedurende de gehele levensduur op een kosteneffectieve wijze in te zetten ter realisatie van de bedrijfsdoelstellingen. Samenhang tussen kosten, prestaties en risico's staat hierbij centraal. Om deze systematiek verder te borgen is er in 2018 een ontwikkelplan opgesteld. Hierin is uitgewerkt hoe Asset Management de komende jaren verder geborgd wordt binnen Noorderzijlvest.

Activiteiten in 2020

- We werken aan het opstellen en implementeren van het Strategisch Assetmanagementplan. Vanuit het SAMP worden Assetmanagementplannen opgesteld per assetcategorie.
- Het opstellen meerjareninvesteringsplannen en meerjarenonderhoudsplannen op basis van Assetmanagementprincipes.
- Op de top 10 meest kritische assets worden conditiemetingen uitgevoerd.
- Het verbeteren van dashboards om te kunnen sturen op kosten, prestaties en risico's ten aanzien van assets.
- Er wordt een verbeterde wijzigingsprocedure voor assets opgesteld en geïmplementeerd.
- Het actualiseren van het informatievoorzieningsplan Asset Management.
- Het koppelen van het onderhoudsbeheersysteem Ultimo aan procesautomatisering rioolwaterzuiveringsinstallaties, voor een verbetering van onderhoudssturing en storingsregistratie.

Activiteiten na 2020

- Het continueren van de meerjareninvesteringsplannen en meerjarenonderhoudsplannen op basis van Assetmanagement principes.
- Continuering van de toepassing Systems Engineering bij nieuw- en verbouwprojecten.
- Het breder toepassen van conditiemetingen assets.
- Asset Management wordt na 2020 integraal geborgd en wordt onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering.

Kosten en investeringsuitgaven algemene thema's

De netto kosten en investeringsuitgaven zijn verantwoord als volgt in de programma's:

- Omgevingswet is verantwoord onder programma 4: Bestuur en ondersteuning.
- Duurzaamheid / Energie en Innovatie onder programma 3: Gezuiverd water.
- Assetmanagement onder programma 3: Gezuiverd water.

2. FINANCIËN

2.1 MEERJARENRAMING

Tabel: netto lasten ontwikkeling naar kostensoort

in € miljoen	Personeels- kosten	Goederen & Diensten	Kapitaal- lasten	Toevoeging voorzieningen	Totale lasten	Baten	Netto lasten	%
2017	22,3	31,8	21,5	1,4	77,0	17,0	60,0	
2018	23,9	30,1	22,0	0,2	76,2	16,1	60,1	
2019	26,7	30,8	24,3	0	81,8	15,0	66,9	
2020	28,2	35,2	25,4	0	88,8	16,9	71,9	7,5%
2021	28,5	35,7	29,2	0	93,4	15,5	77,8	8,2%
2022	29,2	37,1	31,1	0	97,4	15,1	82,2	5,7%
2023	30,1	38,6	33,2	0	101,9	14,5	87,4	6,3%

Grafiek: netto lasten ontwikkeling

De personeelskosten en kapitaallasten zijn voor het grootste deel verantwoordelijk voor de toename van de netto lasten van 2017 tot en met 2023.

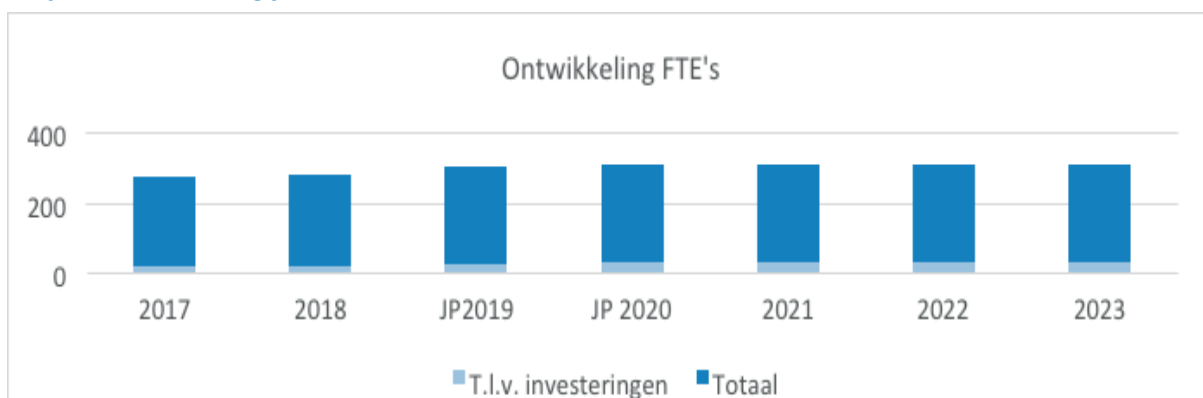
Hieronder volgt een korte uiteenzetting van de ontwikkeling van aantallen FTE en investeringsuitgaven voor de komende jaren.

Tabel: aantallen personeelsleden op loonlijst ontwikkeling

FTE	31-12-2017 werkelijk	31-12-2018 werkelijk	2019 begroting	2020 begroting	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Watersysteem	141,9	147,6	158,8	160,6	160,6	160,6	161,6
Zuiveren	54,8	56,7	62,4	65,0	66,0	66,0	66,0
Staf + management	81,1	78,6	86,8	87,8	87,8	85,8	85,8
Totaal	277,8	282,9	308,0	313,3	314,3	312,3	313,3
Waarvan:							
T.l.v. investeringen	22,1	19,3	27,8	29,8	29,8	29,8	29,8
Gedetacheerd	5,4	4,0	4,0	6,0	6,0	6,0	6,0

Grafiek: ontwikkeling fte's

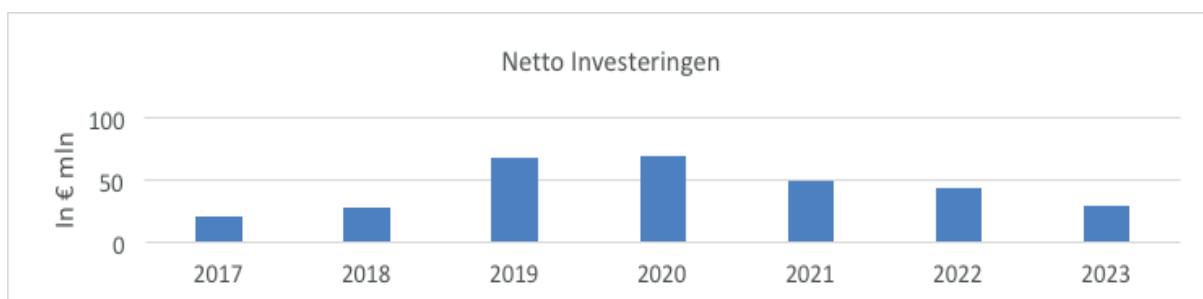

In 2020 wordt het personeel met 5 fte uitgebreid naar 313 fte. De extra personele capaciteit zal ingezet worden op de onderwerpen baggeren, duurzaamheid, omgevingswet, legger en beheerregister van keringen en het informatisering en automatiseringsproces.

Tabel: netto investeringsuitgaven ontwikkeling

In € miljoen	Investeringsuitgaven				
	Besteding	Bijdrage derden	Saldo	Geactiveerde lasten	Netto Investeringsuitgaven
2017	45,6	27,3	18,3	1,6	19,9
2018	88,2	62,2	26,0	2,1	28,1
2019	116,4	51,1	65,2	2,4	67,7
2020	84,9	19,2	65,7	3,4	69,2
2021	59,4	12,1	47,4	2,4	49,8
2022	67,7	26,2	41,5	1,7	43,2
2023	54,1	26,7	27,5	1,2	28,7

Grafiek: ontwikkeling netto investeringsuitgaven

2.2 UITGANGSPUNTEN

- De begroting 2019 inclusief meerjarige doorkijk heeft als basis gediend voor de uitvraag voor de begroting 2020.
- De interne kostentoerekeningsystematiek, benodigd voor de toerekening van de kosten aan de taken Waterbeheer en Zuiveren, is conform het besluit van het algemeen bestuur van 7 mei 2014 toegepast.
- Een maximale stijging van de netto lasten Watersysteem 10,5% en de netto lasten Zuiveren 3,3% voor 2020.
- Gelijkmatische tariefstijging zuiveren (conform begroting 2019) met een stijging van 2,6% voor het jaar 2020. De algemene reserve wordt hiervoor onttrokken.
- Verhoging van de kosten voor baggeren, waarbij het wegwerken van de achterstand bij baggeren kanalen, niet groter wordt.
- CAO en premiestijging 3%, Inflatie 1%.
- Uitbreiding personeel in loondienst (nieuwe vacature) is voor een half jaar (50% jaarsalaris) meegenomen in de begroting.
- Voor de kapitaallasten wordt gerekend met een rentepercentage van 1,81 % (was 2,01 % in de begroting 2019).
- Het financieringstekort is tegen een rente van 2% meegerekend.
- Het financieringstekort wordt voor 75% meegenomen in de renteberekening.
- Streven naar een maximaal schuldenplafond van € 300 miljoen (was € 250 miljoen) voor de komende jaren.

2.3 NETTO LASTEN

De netto lasten worden eerst weergegeven per kostensoort, daarna per programma.

Tabel: netto lasten per kostensoort

In € 1.000	Personeelskosten	Goederen & Diensten	Kapitaallasten	Toevoeging voorzieningen	Onvoorzien	Totale lasten	Baten	Netto lasten
Realisatie 2018	23.936	30.100	21.953	166		76.154	15.023	61.131
Begroting 2019	26.733	30.776	24.336	-	10	81.855	14.951	66.904
Begroting 2020	28.211	35.244	25.390	-	10	88.854	16.900	71.954
2021	28.532	35.654	29.167	-	10	93.364	15.517	77.846
2022	29.232	37.103	31.059	-	10	97.404	15.147	82.257
2023	30.073	38.621	33.226	-	10	101.930	14.505	87.425

De stijging voor de netto lasten met € 5,1 miljoen voor 2020 ten opzichte van 2019 wordt veroorzaakt door:

- Personeelskostenstijging € 1,5 miljoen door: CAO/premie effect van +€ 0,5 miljoen; Uitbreiding personeel in loondienst (+5 FTE) van +€ 0,4 miljoen; Periodiekeneffect van +€ 0,6 miljoen.

- Goederen en dienstenstijging € 4,5 miljoen door hogere kosten voor: Baggeren (+€ 1,0 miljoen); Onderhoud bruggen (+€ 0,4 miljoen); Slibverwerking derden/afvoer slib en chemicaliën (+€ 0,6 miljoen); Lab kosten (+€ 0,2 miljoen); Energie, verzekeringen etc. (+€ 0,5 miljoen); Digitalisering (€ +0,4 miljoen); Bijdrage Noordelijk Belastingkantoor (+0,4 miljoen); Omgevingswet (+€ 0,1 miljoen); Duurzame inzetbaarheid en arbeidsmarktcommunicatie (+€ 0,1 miljoen); Huur gebouwen (+€ 0,1 miljoen); Inflatie en overig (+€ 0,7 miljoen).
- Kapitaallasten stijging € 1,1 miljoen hetgeen wordt veroorzaakt door het forse investeringsprogramma waarbij met name is geïnvesteerd in primaire en regionale keringen.
- De baten nemen toe van € 0,8 miljoen naar € 2,0 miljoen, door: Dividend uitkering Waterschapsbank (+€ 0,5 miljoen); Slibverwerking derden (+€ 0,3 miljoen); Activeren van personeelskosten voor investeringsprojecten (+€ 1,2 miljoen).

Tabel: netto lasten per programma

In € miljoen	NETTOLASTEN PER PROGRAMMA				
	1. Waterveilig- heid	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Bestuur & Organisatie	Saldo
Realisatie 2018	7.309	19.912	15.507	18.569	61.297
2019	9.001	20.131	17.540	20.233	66.904
2020	10.096	22.019	17.654	22.185	71.954
2021	11.816	24.533	19.198	22.300	77.846
2022	11.714	28.439	19.165	22.939	82.257
2023	11.535	31.782	20.089	24.018	87.425

2.4 KOSTENTOEREKENING

In deze paragraaf wordt ingegaan op de toerekening van kosten aan de wettelijke taken. Waterschap Noorderzijlvest onderscheidt de volgende wettelijke taken:

- Watersysteembeheer;
- Zuiveringsbeheer.

Alle activiteiten van het waterschap in het kader van de uitvoering van de opgedragen taken zijn ondergebracht in vier programma's. De netto lasten van deze programma's moeten worden gefinancierd uit de omslagen c.q. heffingen per taak. Er bestaat geen één op één relatie tussen de bestuurlijke programma's en de wettelijke taken. Dit betekent dat de netto lasten van de programma's moeten worden toegerekend aan de taken. Daar een programma een bundeling is van meerdere beheerproducten, die op zich weer worden gevormd uit bij elkaar behorende activiteiten, vindt deze toerekening op indirecte wijze plaats middels de toerekening van de beheerproducten aan de taken. De bij Noorderzijlvest toegepaste beheerproducten zijn gebaseerd op het door de Unie van Waterschappen ontwikkelde Beleid- en beheerproducten model (BBP).

Bij de productindeling wordt onderscheid gemaakt in primaire producten (hebben betrekking op werkzaamheden in relatie tot de taken van het waterschap) en ondersteunende producten. De primaire producten worden één op één toegerekend aan de taken. De ondersteunende producten worden niet toegerekend aan de primaire producten, maar worden rechtstreeks onder een programma gebracht.

Voor de toerekening van de ondersteunende producten aan de taken is de volgende methode toegepast: daar waar eenduidig aan een taak toe te wijzen, wordt het ondersteunende product rechtstreeks aan de bewuste taak toegerekend (voorbeeld: landmeetkundige diensten voor watersysteembeheer); daar waar dit niet het geval is, wordt de toerekening gebaseerd op de verhouding van de directe kosten (personeelskosten en goederen en diensten) naar de taken van de rechtstreeks toe te rekenen producten. De basisgedachte hierachter is dat naarmate er meer wordt uitgegeven aan een taak (in directe kosten en in uren) er ook meer gebruik wordt gemaakt van ondersteunende diensten, waarmee we voldoen aan de eis dat er een verdeling dient te worden gemaakt op basis van objectieve bedrijfseconomische criteria. In 2014 is vastgesteld te werken met een vaste verhouding van 50%-50%, dit op basis van de perspectiefnota 2015-2018.

2.5 BELASTINGOPBRENGSTEN EN TARIEVEN

Het belastingstelsel omvat drie heffingen:

- verontreinigingsheffing;
- zuiveringsheffing;
- watersysteemheffing.

De verontreinigingsheffing is voor directe lozingen op het oppervlaktewater. Het tarief is gelijk aan het tarief voor de zuiveringsheffing. De opbrengsten hiervan gaan naar het Watersysteem. De zuiveringsheffing is de heffing van huishoudens en bedrijven. Huishoudens betalen een forfait van 3 VE's (vervuilingseenheden), terwijl een alleenwonende voor 1 VE betaalt. Bedrijven betalen naar de vuillast.

De kosten van het Watersysteem moeten worden opgebracht door vier categorieën:

- ingezetenen;
- eigenaren (overig) ongebouwd;
- eigenaren natuur;
- eigenaren gebouwd.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 19 september 2018 is de kostentoedeling vastgesteld. De kostentoedeling watersysteem is als volgt:

- 30,0% aan de ingezetenen;
- 19,1% aan de zakelijke gerechtigden van ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen;
- 0,3% aan de zakelijke gerechtigden van natuurterreinen;
- 50,6% aan de zakelijke gerechtigden van gebouwde onroerende zaken.

Bij de watersysteemheffing wordt gebruik gemaakt van tariefdifferentiatie:

- Voor buitendijks gelegen ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn en voor buitendijks gelegen gebouwde onroerende zaken wordt een tarief gehanteerd dat 25% is van het tarief dat blijkt uit de verordening op de watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.

- Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief toegepast dat 100% hoger dan het tarief dat blijktens eerder genoemde verordening voor ongebouwde onroerende zaken niet zijnde natuurterreinen geldt. De categorie gebonden kosten (kosten verkiezingen, WOZ-kosten en kwijschelding/oninbaar) worden toegerekend aan de betreffende categorieën.

Het waterschap moet op taakniveau kostendekkend werken. Dit betekent dat de netto lasten per taak volledig gedekt moeten zijn. Dekking vindt plaats door de belastingopbrengsten en eventuele onttrekking aan de reserves.

De belastinggelden worden opgebracht door de ingelanden, die zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Het bedrag dat iedere categorie moet opbrengen is gebaseerd op de vastgestelde kostentoedeling. De per categorie vastgestelde op te brengen belastingbedragen leiden op basis van het aantal heffingseenheden (hectares, WOZ-waarde, woningen, VE's) tot belastingtarieven. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat niet alle opgelegde aanslagen betaald zullen worden als gevolg van kwijschelding en oninbaarheid.

Tabel: ontwikkeling netto lasten over watersysteem en zuiveren

in € 1.000	Jaarplan 2019	Jaarplan 2020	2021	2022	2023
Watersysteem	39.642	43.788	47.946	52.013	55.924
Zuiveren	27.263	28.166	29.900	30.244	31.501
Totaal	66.905	71.954	77.846	82.257	87.425

Tabel: kwijschelding en oninbaarheid 2020

Kwijschelding en oninbaarheid		Taak	
in € 1.000	Totaal	Watersysteem	Zuiveren
Jaarplan 2020	2.678	1.001	1.677
Jaarplan 2019	2.450	898	1.553

De bedragen voor kwijschelding en oninbaarheid worden in de begroting toegerekend aan de taken Watersysteem en Zuiveren in dezelfde verhouding als de bedragen uit de meest recente jaarrekening, in dit geval 2018. De procentuele verdeling kan hierdoor per jaar verschillen, maar blijft hierdoor zo dicht mogelijk bij de daadwerkelijke ontwikkeling van de kosten van oninbaarheid en kwijschelding per taak.

Tabel: belastingheffing 2020

Taak	Jaarplan 2019	Jaarplan 2020	index JP2020 JP 2019=100
Watersysteem			
<u>Heffing/Categorie</u>			
Verontreinigingsheffing	330.167	338.613	102,6
Ingezetenen	12.424.892	13.747.078	110,6
Gebouwd	20.212.841	22.351.171	110,6
Ongebouwd	7.442.568	8.236.961	110,7
Natuur	116.354	128.671	110,6
Totaal watersysteem	40.526.822	44.802.494	110,6
Zuiveren	26.913.378	27.562.400	102,4
Totaal NZV	67.440.200	72.364.894	107,3

Tabel: dekkingsoverzicht 2020

Taak	Belasting heffing	Kwijtschelding en oninbaar	Onttrekking Reserve	Totaal dekking	Te dekken saldolasten	Dekkingsverschil
Watersysteem						
<u>Heffing/Categorie</u>						
Verontreinigingsheffing	338.613			338.613		
Ingezetenen	13.747.078	-815.800		12.931.278		
Gebouwd	22.351.171	-144.200		22.206.971		
Ongebouwd	8.236.961	-41.200		8.195.761		
Natuur	128.671			128.671		
Totaal watersysteem	44.802.494	-1.001.200	0	43.801.294	43.788.106	13.188
Zuiveren	27.562.400	-1.676.800	2.280.000	28.165.600	28.165.936	-336
Totaal NZV	72.364.894	-2.678.000	2.280.000	71.966.894	71.954.042	12.852

De netto lasten van de taak watersysteem en de bruto belastingopbrengst watersysteem stijgen in 2020 met 10,5% ten opzichte van 2019. Voor deze taak wordt in 2020 niets onttrokken uit de reserves. De stijgingen van de tarieven van de verschillende categorieën die onder deze taak vallen laten echter verschillen zien (zie de tabel tarievenontwikkeling). Dit wordt veroorzaakt door verschillen in ontwikkeling van het aantal heffingseenheden per categorie.

In de vastgestelde begroting 2019 is besloten om een gelijkmatige jaarlijkse stijging van 2,6% voor zuiveren te gaan bewerkstelligen voor de komende jaren (2020 – 2022). Om deze jaarlijkse stijging van 2,6% te gaan realiseren, zullen middelen uit de algemene reserve worden aangewend. Voor een tariefstijging zuiveren van 2,6% zal € 2.280.000 worden onttrokken uit de algemene reserves in 2020.

Tabel: overzicht tarieven 2020

Heffing/categorie	heffings-eenheid	Jaarplan 2019	Jaarplan 2020	% Mutatie	2021	% Mutatie	2022	% Mutatie	2023	% Mutatie
Watersysteemheffing										
Ingezetenen	in € per woonruimte	82,53	90,98	10,2%	99,12	8,9%	107,02	8,0%	114,76	7,2%
Gebouwd - binnendijks	in % WOZ - waarde	0,0569	0,0607	6,7%	0,0638	5,1%	0,0675	5,8%	0,0707	4,7%
Gebouwd - buitendijks	in % WOZ - waarde	0,0142	0,0152	7,0%	0,0160	5,3%	0,0169	5,6%	0,0177	4,7%
Ongebouwd-binnendijks	in € per ha	69,38	77,96	12,4%	85,57	9,8%	92,95	8,6%	100,05	7,6%
Ongebouwd - wegen	in € per ha	138,76	155,92	12,4%	171,14	9,8%	185,90	8,6%	200,10	7,6%
Ongebouwd - buitendijks	in € per ha	17,35	19,49	12,3%	21,39	9,7%	23,24	8,6%	25,01	7,6%
Natuur	in € per ha	5,29	6,89	30,2%	7,56	9,7%	8,21	8,6%	8,82	7,4%
Verontreinigingsheffing	in € per v.e.	64,11	65,75	2,6%	67,36	2,4%	76,07	12,9%	79,03	3,9%
Zuiveringsheffing	in € per v.e.	64,11	65,75	2,6%	67,36	2,4%	76,07	12,9%	79,03	3,9%

2.6 INVESTERINGSUITGAVEN

Tabel: investeringsuitgaven 2020

Thema/programma	Bestedingen	Bijdragen derden	Saldo	Activering eigen uren	Activering rente	Investering totaal
Primaire waterveiligheid	13.031	9.016	4.015	0	2	4.017
Regionale waterveiligheid	16.600	5.000	11.600	184	347	12.132
Calamiteitenbeheer	55	0	55	0	0	55
Primaire waterveiligheid	29.686	14.016	15.670	184	349	16.203
Klimaat adaptief watersysteem	23.009	1.999	21.010	928	324	22.261
Waterkwaliteit	5.530	2.148	3.383	332	14	3.729
Vaarwegen en recreatie	3.250	0	3.250	148	29	3.427
Voldoende en gezond water	31.789	4.147	27.642	1.408	366	29.417
Transport	7.700	600	7.100	293	58	7.451
Waterzuiveren	10.800	450	10.350	413	30	10.793
Slibverwerking	3.294	0	3.294	192	133	3.618
Gezuiverd water	21.794	1.050	20.744	898	221	21.863
Bestuur	320	0	320	0	0	320
Organisatie	0	0	0	0	0	0
Ondersteuning	1.348	0	1.348	0	0	1.348
Communicatie - Internationale samenwerking	0	0	0	0	0	0
Verbanden partijen	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid - energiezorg	0	0	0	0	0	0
Bestuur en organisatie	1.668	0	1.668	0	0	1.668
Totaal programma's	84.937	19.213	65.724	2.490	937	69.150

In 2020 is er een bestedingsraming van circa € 85 miljoen voor de investeringen. Hieronder worden de belangrijkste/grootste bestedingen benoemd.

Binnen thema 1A Primaire waterveiligheid wordt het project Dijk Eemshaven-Delfzijl afgerond, de besteding zal € 4,5 miljoen bedragen met daar tegenover een subsidie van € 4,2 miljoen. Daarnaast wordt de voorbereiding van de Lauwersmeerdijk gecontinueerd, de besteding zal circa € 3,4 miljoen bedragen met daar tegenover een subsidie van € 3,1 miljoen. Verder bedraagt de bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma € 3,1 miljoen. Binnen thema 1B Regionale veiligheid zijn twee grote projecten opgevoerd, namelijk de afronding van de Versterking Eemskanaalkade voor een bedrag van € 13,0 miljoen en de verbetering van de regionale kering Hoendiep ZZ binnen het project Zuidelijk Westerkwartier voor een bedrag van € 3,0 miljoen. Voor de versterking van het Eemskanaal is een subsidie van € 5,0 miljoen geraamd.

Binnen thema 2A Klimaat adaptief watersysteem is voor het project Zuidelijk Westerkwartier de grootste besteding geraamd, namelijk € 11,2 miljoen. Daarnaast wordt voor de gemalen

Schaphalsterzijl, Spijsterpompen, HD Louwes en het Anker een gezamenlijke besteding van € 4,5 miljoen verwacht. Voor thema 2B Waterkwaliteit wordt de grootste besteding gedaan ten behoeve van het Deltaplan Agrarisch Water, circa € 1,4 miljoen. Verder wordt binnen thema 2C Vaarwegen en recreatie € 3,0 miljoen besteed aan de renovatie van bruggen.

Voor de thema's 3A Transport en 3B Waterzuiveren zijn de bestedingen voor het RWZI Westerkwartier op € 8,4 miljoen geraamd. In thema 3A is verder nog een bedrag van € 2,0 miljoen opgevoerd voor de aanleg van een persleiding tussen Garmerwolde en de Eemshaven. Daarnaast is, in thema 3B, een verwachte besteding van € 2,0 miljoen opgenomen voor zonneparken bij RWZI's. In thema 3C Slibverwerking zal voor € 3,0 miljoen aan de filterpersen van de RWZI Garmerwolde worden besteed.

De bestedingen voor programma 4 bestaan nagenoeg geheel uit bestedingen voor ICT.

2.7 RESERVES EN VOORZIENINGEN

Een van de uitgangspunten is het in stand houden van een zo gelijkmatig mogelijke tariefontwikkeling. Om dit te kunnen realiseren worden, waar mogelijk, de algemene reserves ingezet. Dit is voor de komende jaren alleen mogelijk voor de taak Zuiveren. In 2020 wordt € 2.280.000 onttrokken uit de algemene reserve zuiveren. Verder wordt uit een aantal voorzieningen onttrokken ter dekking van personeelslasten, deze voorzieningen waren daartoe gevormd.

Tabel: staat van reserves en voorzieningen 2020

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN Jaarplan 2020						
Omschrijving in € 1.000	STAND 01 JANUARI	Mutaties in het jaar			STAND 31 DECEMBER	Berekende rente die niet is toegevoegd
		Vermeerderingen		Vermin- deringen		
		Rente	tlv expl			
Algemene reserves						
Watersysteem	1.758				1.758	18
Zuiveren	6.055			2.280	3.775	61
Bestemmingsreserves						
Watersysteem	1.958	2		96	1.864	17
Zuiveren	126				126	1
Algemeen	22				22	0
Oude leidingen	5.739				5.739	
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	15.658	2		2.376	13.284	97
Voorzieningen						
Watersysteem						
Zuiveren						
Algemeen	3.508		128	460	3.176	12
TOTAAL VOORZIENINGEN	3.508		128	460	3.176	12

Voor de bestemmingsreserves geldt dat er geen significante onttrekkingen zullen plaats vinden anders dan de reeds door het algemeen bestuur besloten. Voorzieningen dienen per jaar op niveau te worden gebracht.

2.8 FINANCIERING

Algemene interne en externe ontwikkelingen

Als gevolg van de wet financiering decentrale overheden zijn de waterschappen verplicht een financieringsparagraaf in het jaarplan (en de jaarverslaggeving) op te nemen. Deze paragraaf in het jaarplan is, samen met het treasurystatuut, een belangrijk instrument voor sturing en beheersing van de treasuryfunctie. Er wordt gewerkt met een treasury speerpuntenlijst, waarin ontwikkelingen van het afgelopen jaar en operationele doelstellingen en acties voor het komende jaar worden vastgelegd. Deze lijst wordt in de treasurycommissie besproken en geëvalueerd. De uitgangspunten voor het plan liggen vast in het treasurystatuut en in deze paragraaf.

In 2020 maar ook in de komende jaren staan forse investeringen op het programma, zoals de investering in de RWZI Westerkwartier, groot onderhoud aan de bruggen en de gebiedsinrichting van het Zuidelijke Westerkwartier. Volgens de huidige liquiditeitsprognose stijgt de financieringsbehoefte zodanig, dat deze dient te worden ingevuld door middel van één of meerdere langlopende geldleningen.

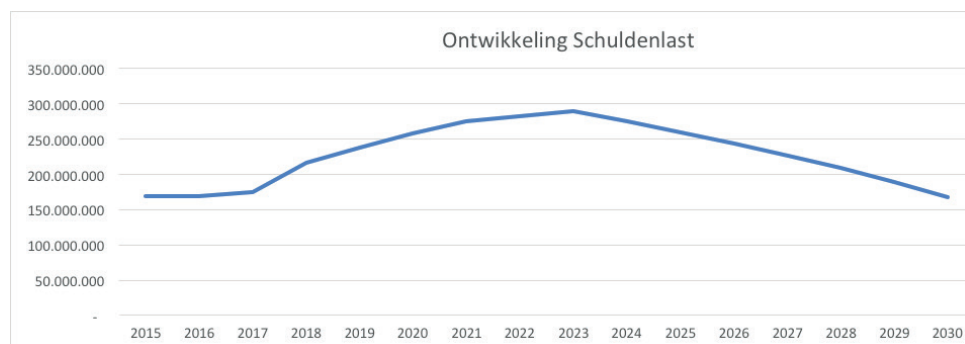
Schuldenlast

In de begroting wordt het algemeen bestuur geïnformeerd over de meest actuele stand van het schuldenlast. Hierbij wordt tevens een prognose gegeven voor het komende jaar en de drie jaar daaropvolgend. Deze prognose is gebaseerd op het verwacht tekort aan financieringsmiddelen, wat een saldo is van inkomsten (vooral belastingen) en uitgaven (exploitatiekosten en investeringen). Met name de hoogte van de investeringen is bepalend voor het grootste gedeelte van het financieringstekort.

De investeringsplanning voor de komende jaren is gebaseerd op ramingen. Per jaar zullen prognoses voor de komende jaren worden bijgesteld door verschuiving in tijd, prioritering dan wel in benodigde middelen. De investeringsraming laat zien voor de komende jaren dat het totale investeringsvolume met € 35 miljoen toeneemt ten opzichte van de investeringsraming bij de vorige begroting (ultimo eind 2018, begroting 2019). Op basis van deze hogere investeringsuitgaven voor de komende jaren is de schuldenlast voor de komende jaren opnieuw in kaart gebracht. Voor 2019 en 2020 betekent dit dat door de bijgestelde liquiditeitsplanning het schuldenplafond zich ontwikkelt van eind 2019 € 238 miljoen schuldenlast naar eind 2020 € 261 miljoen schuldenlast.

De liquiditeitsprognose voor jaren na 2020 laat zien dat daarnaast extra externe middelen via leningen benodigd zijn, waardoor het vastgestelde kader moet worden verhoogd naar € 295 miljoen voor de komende jaren tot 2022. Vanaf 2023 zal het schuldenplafond zich naar verwachting naar beneden ontwikkelen.

Grafiek: ontwikkeling schuldenlast 2020

Rentevisie

Een rentevisie is een toekomstverwachting over de renteontwikkeling, op basis waarvan een financiering- en beleggingsbeleid wordt gevoerd. Afhankelijk van de (interne- of externe) ontwikkelingen wordt de rentevisie geactualiseerd. De rentevisie is gebaseerd op de rentevisie van enkele gezaghebbende financiële instellingen, zoals de Nederlandse Waterschapsbank. Afstemming van het beleid op de rentevisie betekent bijvoorbeeld het vroegtijdig afsluiten van een nieuwe geldlening indien een stijging wordt verwacht.

De korte rente blijft nog steeds laag. De eerste negen maanden van 2019 heeft de Euribor (3 maands looptijd) geschommeld tussen -0,31% en -0,43%. Op dit moment (oktober 2019) is het tarief -0,40%. Op dit moment (oktober 2019) ligt het tarief voor een 10-jaars lineaire lening op 0%. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft aangekondigd de rente verder te laten zakken en de opkoop van staats- en bedrijfsleningen te hervatten. Het doel hiervan is de groei en inflatie aan te jagen. De verwachting is dan ook dat de rente nog enige tijd laag zal blijven.

Tabel: financieringsbehoefte Jaarplan 2020 (x € 1.000)

Financieringspositie Jaarplan 2020		
Omschrijving	31-12-2020	1-1-2020
Activa		
Materiele en immateriele vaste activa	288.411	239.888
Financiële vaste activa	264	264
A. Totaal vaste activa	288.675	240.152
Passiva		
Algemene reserve	5.533	7.813
Overige reserves	7.751	7.845
Totaal eigen vermogen	13.284	15.658
Voorzieningen	3.176	3.508
Vaste geldleningen (lang)	177.807	193.962
Waarborgsommen	29	29
Totaal vreemd vermogen	177.836	193.991
B. Totaal passiva (financieringsmiddelen)	194.297	213.158
A-B Financieringstekort	94.378	26.994

Financieringstekort

Het financieringstekort loopt in het jaar 2020 naar verwachting op naar € 94,4 miljoen. Dit komt met name door hogere investeringsuitgaven materiële vaste activa wegens oplevering van projecten.

Het is op dit moment nog steeds aantrekkelijk om zoveel mogelijk met kort geld te financieren. Dit betekent dat zo nodig een kortlopende kasgeldlening wordt afgesloten wanneer er een

financieringstekort is. Op basis van verwachtingen rond de renteontwikkelingen, liquiditeitsprognoses en de geldende wettelijke kaders wordt de financiering met kort geld omgezet naar een langlopende geldlening. Bij de keuze tussen lang of kort wordt rekening gehouden met de in de wet financiering decentrale overheden (FIDO) aangegeven criteria voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Artikel 4 lid 2 van de wet FIDO schrijft voor dat wanneer een openbaar lichaam voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, het daarvan de toezichthouder op de hoogte stelt en met een plan komt om binnen de kasgeldlimiet te komen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een belangrijk wettelijk criterium voor het kortlopend vreemd vermogen en is in de wet gesteld op 23% van begrote exploitatielasten over een jaar (2020: 88,9 miljoen). Voor deze begroting betekent dit een kasgeldlimiet van € 20,5 miljoen.

De renterisiconorm

Nog een toetsingscriterium is het renterisico voor de lange schulden. De renterisiconorm is bedoeld om er voor te zorgen dat de portefeuille met langlopende leningen van waterschappen niet te gevoelig wordt voor veranderingen van de rente. Het is niet toegestaan de renterisiconorm te overschrijden. Als norm voor het renterisico wordt een percentage van 30% van het begrotingstotaal aangehouden. Voor 2020 betekent dit een bedrag van € 26,7 miljoen. Het bedrag waarover in 2020 renterisico wordt gelopen bedraagt € 16,2 miljoen en bestaat uit aflossingen op vaste geldleningen.

Vaste activa

Het onderdeel vaste activa heeft betrekking op de nog niet afgeschreven investeringen per 1 januari 2020. Hierbij is uitgegaan van de werkelijke cijfers per 31-12-2018 en de aangepaste voorgenomen investeringen voor het jaar 2019. Hierbij zijn tevens inbegrepen de investeringen waarvoor in voorgaande jaren kredieten zijn verleend, maar waarvan de uitvoering nog doorloopt. De afschrijvingslast in 2020 van de investeringen bedraagt € 20,6 miljoen.

Eigen vermogen

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn verdeeld in algemene- en bestemmingsreserves. De algemene reserve wordt aangehouden als weerstandsvermogen voor onvoorziene uitgaven en heeft feitelijk een bufferfunctie, terwijl de bestemmingsreserves worden aangehouden voor vooraf bepaalde specifieke doelen.

Voorzieningen

In de begroting 2020 is ten laste van de voorzieningen een bedrag van € 460.000 gebracht. Het betreft een onttrekking uit de Pensioen- wachtgeldvoorziening van voormalig personeel en bestuur.

Vreemd vermogen

Het vreemd vermogen bestaat uit langlopende geldleningen. Het gemiddelde rentepercentage op vreemd vermogen bedraagt 2,04%.

EMU saldo

Ter bescherming van de euro is in het “Stabiliteits- en groeipact” (SGP) van de Europese Unie onder andere vastgelegd dat:

- Het EMU-tekort van de overheid van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten overstijgen;
- De overheidsschuld niet meer dan 60% van het BBP mag bedragen.

Het gaat om totalen van de gehele overheid. De vier Nederlandse overheden zijn er samen verantwoordelijk voor dat ons land gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) moeten de vier overheden ook samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent worden gesteld vanuit de Europese Unie, met name EMU-saldo en EMU-schuld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren hebben waterschappen, net zoals de provincies en gemeenten, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig.

De Unie van Waterschappen, Interprovinciaal Overleg (IPO) en Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben op 23 mei 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 t/m 2022:

- De ruimte voor de decentrale overheden is 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP).
- De ruimte wordt als volgt onderverdeeld (voorheen was deze ruimte niet onderverdeeld): 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen.

De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2020 tot een maximaal EMU-tekort van € 416.040.000 in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de ‘geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar’ (2019 dus) verdeeld over de waterschappen. Dit leidt tot een EMU-referentiewaarde voor Noorderzijlvest van € 9,8 miljoen. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Voor de hoogte van de investeringen heeft invloed op de hoogte van het tekort. Voor de beoordeling of het waterschap aan zijn verplichtingen voldoet wordt niet gekeken naar het begrote EMU-tekort maar naar het daadwerkelijke EMU-tekort. Hierover wordt per kwartaal gerapporteerd aan het CBS.

Tabel: opbouw EMU-saldo

EMU-saldo Jaarplan 2020 en doorkijk 2021-2023				
Omschrijving	Jaarplan 2020	2021	2022	2023
1. EMU/exploitatiesaldo	-2.280	-3.328	0	0
2. Invloed van investeringen				
Bruto investeringen	-88.363	-61.875	-69.362	-55.375
Investeringsubsidies en bijdragen	19.213	12.067	26.168	26.660
Verkoop van activa	0	0	0	0
Afschrijvingen	20.628	23.727	25.214	27.206
	-48.523	-26.081	-17.981	0
3. Invloed van voorzieningen				
Toevoegingen aan voorzieningen				
- t.l.v. de exploitatie	128	204	218	218
- t.g.v. de exploitatie	0	0	0	0
Betalingen rechtstreeks t.l.v. voorzieningen	-460	-204	-218	-218
Externe vermeerderingen				
Externe verminderingen				
	-332	0	0	0
4. Deelnemingen en aandelen				
Boekwinst	0	0	0	0
Boekverlies	0	0	0	0
	0	0	0	0
Totaal EMU-saldo	-51.135	-29.409	-17.981	-1.509

Conclusie: we overschrijden de referentiewaarde (€ 9,8 miljoen) zeer ruim. Maar een individueel waterschap wordt er niet op 'afgerekend' en bovendien wordt op rijksniveau (3%) gekeken. De totale overheidssector valt ruim binnen deze norm.

2.9 RISICOPARAGRAAF

Hierna wordt ingegaan op de relatie tussen enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's.

In formule weergegeven:

$$\text{Weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{(\text{rest}) \text{ risico's}}$$

Met beschikbare weerstandscapaciteit is bedoeld de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om mogelijke toekomstige voorvallen waarvoor geen maatregelen zijn getroffen én die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Bestuurlijke risico's

De bestuurlijke risico's zijn opgenomen in het strategisch risicodossier en deze wordt jaarlijks geactualiseerd. De laatste actualisatie heeft plaatsgevonden in oktober 2019 met het MT en besproken met de portefeuillehouder. Met het DB zal het dossier eind 2019 worden besproken.

De belangrijkste risico's (hoge kans op voorkomen en een hoge impact op de organisatie die politiek/ bestuurlijk aandacht vragen zijn:

- Het risico is dat er geen of onvoldoende bestuurlijk draagvlak is voor de uitvoering van strategische plannen zoals maatregelen voor Droge Voeten 2050, KRW, invoering van de omgevingswet, digitalisering of de klimaatmaatregelen. Oorzaken hiervoor kunnen zowel binnen het waterschap (bijvoorbeeld doordat bestuurlijk andere keuzes worden gemaakt) als buiten het waterschap liggen (samenwerkingspartners nemen onvoldoende maatregelen). De ontwikkelingen kunnen tevens sneller gaan dan verwacht. Een voorbeeld hiervan is de klimaatontwikkeling. Op basis van de ervaringen in afgelopen jaren moeten er wellicht eerder maatregelen worden genomen. Dit alles vraagt om het maken van keuzes, met partners tijdig te overleggen en het nemen van maatregelen in de komende jaren.
- Bij het vaststellen van het jaarplan 2018 is door het algemeen bestuur besloten een maximum te stellen aan het schuldenplafond van € 250 miljoen. Het risico is dat voorgenomen investeringen en daarmee de doelen van het waterschap op termijn niet kunnen worden behaald. Bij het bereiken van het maximum zullen bestuurlijke keuzes moeten worden gemaakt.
- Door de huidige lage rentestand is het risico van toekomstige hogere rentelasten aanwezig. Dit geeft een opwaartse druk op de tarieven en/of een beperking van de ruimte voor andere exploitatielasten. Door het volgen van de marktontwikkelingen en inspelen op toekomstige stijgingen wordt dit risico beperkt.
- Ten opzicht van het vorig jaar is het risico met betrekking tot de invoering van de omgevingswet verlaagd. Vanaf begin 2019 wordt deze implementatie door middel van een externe projectleider begeleidt binnen het waterschap.
- Operationele risico's kunnen een bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden zijn het niet op orde hebben van het watersysteem of het niet nakomen van bestuurlijke afspraken. Het niet adequaat inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen of het voldoende bewust zijn van de omgeving bij projecten kunnen eveneens bestuurlijke impact hebben.

Bedrijfsvoering risico's

De ervaring leert dat de meeste bedrijfsvoering risico's min of meer structureel van aard zijn. Desondanks doen zij zich in de praktijk niet veelvuldig voor. Op een enkele uitzondering na is de kans op voorkomen laag ingeschat. Incidenteel doet zich een risico voor zoals het overstromingsrisico bij de regionale keringen, een storm bij de primaire keringen en/of de gevolgen van extreem wateroverlast of zelfs watertekort. Uit de actualisering van de risico's zijn geen nieuwe risico's naar voren gekomen.

De belangrijkste risico's die mogelijk een toekomstig effect hebben op het weerstandsvermogen zijn:

- **Waterveiligheid:** risico van doorbraak van de primaire of regionale kering met als gevolg overstroming. Door onze keringen op orde te hebben en houden wordt dit risico beperkt.
- **Voldoende en gezond water:** de kosten bodemdaling door aardgaswinning worden op lange termijn niet of onvoldoende vergoed door derden (NAM). Vooralsnog biedt de overeenkomst uit 1983 voldoende financiële waarborgen. Desondanks zal de bestuurlijke discussie hierover in relatie tot het gasbesluit 2018 worden gecontinueerd. Door onvoldoende water af te voeren kan dit leiden tot wateroverlast in het gebied. Om deze taak goed te kunnen uitvoeren is het vereist dat de watergangen goed op diepte en schoon worden gehouden. Dit conform de afmetingen van de watergang zoals omschreven in de legger. Het onderhoud wordt uitgevoerd conform een beheer en onderhoudsplan watergangen en er wordt een baggerprogramma ontwikkeld om zo een baggercyclus te hanteren. Er zijn risico's m.b.t. onvoldoende waterafvoer. Dit kan bij veel neerslag leiden tot overstromingen van percelen en met de hoog renderende gewassen (bijvoorbeeld poot aardappels) die worden geteeld in het beheergebied kunnen deze claims oplopen tot miljoenen. Ook de risico's en schadeclaims van bruinrot in de poot aardappels en daarmee besmetting van een bedrijf zijn enorm. Daarnaast kan dit in stedelijk gebied leiden tot veel klachten en claims van schade aan woningen/bedrijven etc.
- **Gezuiverd water:** het risico is dat op termijn onvoldoende geld beschikbaar is voor het verwijderen van de buiten gebruik gestelde leidingen. Dit omdat het daarvoor aanwezige fonds onvoldoende rendement oplevert gezien de lage rentestand van dit moment. Er bestaat een risico dat de aanbesteding van de slib-eindverwerking fors duurder uitvalt vanwege te weinig aanbieders. Daarnaast zou het mogelijk kunnen zijn dat de aanbieder geen vergunning krijgt vanwege de PAS problematiek. Dit zijn een gedeeld risico met het waterschap Hunze en Aa's.
- **Bestuur en organisatie:** een risico is dat medewerkers niet op de goede plaats zitten door toenemende eisen die gesteld worden. Hiervoor is ook in het jaarplan 2020 een bedrag opgenomen voor het zogenaamd flankerend beleid.

Naast de risico's die ten laste van het weerstandsvermogen komen, zijn er bedrijfsvoeringsrisico's die ten laste van de post onvoorzien komen. Voorbeelden van dergelijke risico's zijn een breuk in een persleiding, een faillissement van een leverancier, kortdurende uitval van infrastructuur of schade aan eigendommen van derden. In de exploitatiebegroting is hiervoor een post onvoorzien opgenomen. Deze is echter beperkt van omvang (€ 10.000). Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat er voldoende middelen in de exploitatiebegroting zijn opgenomen om eventuele tegenvallers op te vangen.

Beschikbare vermogen versus omvang risico's

Ultimo boekjaar 2018 bedraagt het beschikbare weerstandsvermogen (na resultaatbestemming) in totaal € 9,7 miljoen. Gesplitst naar de twee taken is dit:

- Watersysteembeheer € 1,7 miljoen
- Zuiveringsbeheer € 8,0 miljoen

In de begroting 2019 is een beroep gedaan op de algemene reserve voor de taak zuiveringsbeheer van € 1,9 miljoen.

De eerder genoemde risico's zijn gewaardeerd (kans maal gevolg in geld). Uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 2,6 miljoen bedraagt (was € 2,8 miljoen). Hierbij zijn de risico's van doorbraak primaire kering en het niet voldoen aan de vigerende normen voor de primaire kering (programma waterveiligheid en rampenbestrijding) niet meegenomen. De kosten van een grootschalige ramp (overstroming) bij de primaire kering zullen dermate hoog zijn dat ook andere overheden naar verwachting financieel zullen bijdragen. Bij het niet voldoen van de primaire keringen aan de normen wordt een beroep gedaan op het HWBP, waarvoor de waterschapsbijdrage is opgenomen in de begroting.

Gesplitst naar de twee taken van het waterschap is voor de taak watersysteem een weerstandscapaciteit wenselijk van € 2,1 miljoen (verlaging van € 0,2 miljoen) en voor de taak zuivering € 0,4 miljoen (verlaging van € 0,1 miljoen).

In het beleid is vastgesteld dat het weerstandsvermogen mag variëren tussen 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. Voor beide taken in totaal bedraagt de weerstandscapaciteit ultimo 2019 € 9,7 miljoen, dit wordt met name veroorzaakt door het overschot voor de taak zuiveren. Per taak is de stand als volgt:

Tabel: weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen					
	Beschikbaar	Benodigd	Factor	Overschot c.q. tekort	Vrije ruimte t.o.v. minimum norm (0,8)
Watersysteem	1.743	2.160	0,8	-417	15
Zuiveren	7.955	407	19,5	7.548	7.629
Totaal	9.698	2.567	3,8		

In het beleid rondom het vermogen is vastgelegd dat er algemene reserves per taak worden aangehouden. Voor de taak watersysteem is het tekort van voorgaand jaar (€ 0,4 miljoen) afgenomen door het positieve resultaat over 2018. Voor de taak zuiveren is het overschot toegenomen met € 1,0 miljoen (was € 6,5 miljoen).

Als rekening wordt gehouden met de minimum norm van 0,8 dan is er nagenoeg geen tekort voor watersysteem € 0,7 miljoen en het overschot voor zuiveren bedraagt € 7,6 miljoen.

Uit een vergelijking van het weerstandsvermogen met andere waterschappen (basis: benchmark Waterschapspeil 2018) blijkt dat de aanwezige weerstandscapaciteit tussen de 1 en 10 keer bedraagt. De meesten zitten tussen 1 en 3 keer. Bij Noorderzijlvest bedraagt dit voor beide taken samen 3,8.

2.10 VERBONDEN PARTIJEN

Waterschap Hunze en Aa's

Tussen waterschap Hunze en Aa's en waterschap Noorderzijlvest wordt samengewerkt ten aanzien van een aantal benoemde activiteiten op het terrein van de afvalwaterinzameling, afvalwaterzuivering, ontwateren en verwerking van slib, laboratoriumwerkzaamheden, het sluiten van (dijk)coupures en de beheerkosten van het fonds oude leidingen. Hiertoe is een gemeenschappelijke regeling aangegaan. Het aandeel van het waterschap Noorderzijlvest bedraagt 57%.

Noordelijk Belastingkantoor

Met ingang van 2018 heft en int het Noordelijk Belastingkantoor de waterschapbelastingen voor de waterschappen Wetterskip Fryslân, Hunze & Aa's en Noorderzijlvest. Daarnaast heft het Noordelijk Belastingkantoor de gemeentelijke belastingen voor andere gemeenten in Noord Nederland. Het aandeel in de exploitatiekosten bedraagt 13,1%.

Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis is opgericht om, vooral op het gebied van Informatie- en Communicatie-technologie, producten te ontwikkelen die voorzien in een brede gezamenlijke behoefte, waarmee samenwerking wordt beoogd tussen waterschappen en andere overheden. Binnen het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht. Tussen deze onderdelen is een strikt financiële scheiding aangebracht, zodat waterschappen die niet aan facultatieve taken deelnemen hierover geen financieel risico lopen.

De Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Hoofddoelstelling van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. De bank streeft niet naar maximale winst, maar naar een bij het karakter van de bank passend optimaal resultaat. Het waterschap Noorderzijlvest is eigenaar van ruim 2% van de aandelen.

N.V. Groninger Monumenten Fonds

De N.V. Groninger Monumenten Fonds is in 2003 door acht partijen opgericht met als doelstelling een wezenlijke bijdrage te leveren aan het in standhouden en beheren van een deel van het cultureel erfgoed in de provincie Groningen. Het waterschap is eigenaar van ruim 9% van de aandelen.

Samenwerking in de waterketen

In 2011 hebben dertig gemeenten, waterschappen en waterbedrijven in de regio Groningen-Drenthe afspraken gemaakt over samenwerken in de waterketen. Doel is de riolering, waterzuivering en drinkwatervoorziening beter op elkaar af te stemmen en taken in gezamenlijkheid uit te voeren. In 2014 is een besluit genomen over deelname aan het regionaal opgestelde samenwerkingsovereenkomst Waterketen Groningen / Noord-Drenthe. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over projecten die op regionale schaal belegd en uitgevoerd moeten worden en wat de rol van de deelnemende partners, waaronder ons waterschap, hierin is. Naast deze afspraken zijn er waterakkoorden vastgesteld met vijf samenwerkingsclusters. In deze clusters werken gemeenten, waterschap(pen) en drinkwaterbedrijven samen in projecten die aantoonbaar scoren op drie doelen, namelijk: kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid. In de jaren tot 2020 vindt gefaseerde uitvoering van alle afspraken plaats die zowel op regionaal niveau als in de clusters zijn gemaakt. De uitvoering van alle projecten op regionaal niveau is belegd bij een aangestelde waterregisseur.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast zijn nog enkele samenwerkingsverbanden aangegaan met andere overheden. Een voorbeeld is die voor de aanleg, het beheer, onderhoud en instandhouding van systemen voor de Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA's). Verder kan genoemd worden de beheerovereenkomst met betrekking tot zuiveringstechnische werken tussen het waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân en waterschap Drents Overijsselse Delta. Sinds het jaar 2000 zijn afspraken gemaakt over het beheer en de verdeling van kosten. Tenslotte neemt Noorderzijlvest deel in de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en in de Unie van Waterschappen.

3 VASTSTELLEN BEGROTING 2020

Het Algemeen Bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest:

overwegende dat de ontwerp Begroting 2020 gedurende veertien dagen ter inzage heeft gelegen; gezien het door het dagelijks bestuur van het waterschap Noorderzijlvest opgesteld ontwerp van het Jaarplan 2020 d.d. 1 november 2019; gelet op artikel 100 van de Waterschapswet.

B E S L U I T:

1. Het Jaarplan 2020 van het waterschap Noorderzijlvest als volgt vast te stellen:

Naar de programma's van het waterschap:		
Waterveiligheid	€	10.096.000
Voldoende en gezond water	€	22.019.000
Gezuiverd water	€	17.654.000
Bestuur & Organisatie	€	22.185.000
Totaal generaal	€	71.954.000
naar kosten- en opbrengstensoorten:		
Totaal van de lasten	€	88.854.000
Totaal aan baten zonder omslagen en onttrekking reserve	€	16.900.000
	€	71.954.000
Te dekken door omslagen en heffingen:		
Watersysteem	€	43.788.000
Zuiveren	€	25.886.000
	€	69.674.000
Te dekken door onttrekking algemene reserve zuiveren:		
	€	2.280.000
	€	71.954.000

2. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2021 - 2023;
3. De uit de Begroting 2020 voortvloeiende Tarievennota 2020 vast te stellen;
4. De uit de Begroting 2020 voortvloeiende Belastingverordeningen 2020 vast te stellen;
5. Een verzamelkrediet voor voorbereidingskosten te verstrekken van € 2.087.000 voor 2020 - 2023;
6. Een krediet te verstrekken van in totaal € 11.896.648 voor de uitvoering van 23 projecten, in de Begroting 2020 gecategoriseerd met de letter "A".

Aldus besloten in de vergadering van het Algemeen Bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest, gehouden op 27 November 2019 te Groningen.

Het Algemeen Bestuur:

Bert Middel, dijkgraaf

Bas Tammes, secretaris-directeur

BIJLAGEN BEGROTING 2020 - 2023

Bijlage 1: Investeringsplan 2020-2023

Tabel: investeringen in de voorbereidingsfase per thema

		restant 2019 bestedingen				
	x € 1.000	(raming)	2020	2021	2022	2023
1A	Nieuwe projecten	-	-	-	-	-
1A	Overlopende projecten	397	397	-	-	-
2A	Nieuwe projecten	-	200	-	-	-
2A	Overlopende projecten	-	-	-	-	-
3A	Nieuwe projecten	-	-	-	200	750
3A	Overlopende projecten	-	-	-	-	-
3B	Nieuwe projecten	-	-	-	-	-
3B	Overlopende projecten	744	744	-	200	500
3C	Nieuwe projecten	-	200	-	-	-
3C	Overlopende projecten	-	-	-	-	-
4C	Nieuwe projecten	-	687	50	-	-
4C	Overlopende projecten	-	-	-	-	-
Totaal		1.142	2.229	50	400	1.250

Totaal goedkeuring voorbereidende kredieten voor nieuwe projecten 2020-2023: € 2.087.000.

Vorbereidende kredieten van overlopende projecten zijn reeds eerder vastgesteld.

Tabel: investeringsplan 2020 – 2023 per jaar/per status A/B/C

Restant (raming)		Bestedingen			
Totaal	2019	2020	2021	2022	2023
A	0	8.007	5.049	5.360	5.180
B	0	22.769	39.307	56.902	47.243
C	83.944	51.932	15.036	4.996	462
Totaal	83.944	82.708	59.392	67.259	52.885

Vaststelling krediet:

- A. Vaststelling krediet bij jaarplan 2020
- B. Apart voorstel in 2019/2020 aan Algemeen Bestuur
- C. Krediet reeds eerder vastgesteld

Tabel: investeringsplan 2020 – 2023 per project/per programma/thema

Thema		Omschrijving	x € 1.000		Restant (raming)		Bestedingen					A/B/C
			Totaal		2019	2020	2021	2022	2023			
1A		Bijdr. Hoogwaterbeschermingsprogramma*	11.800		0	3.100	2.800	3.000	2.900		A	
1A		Zorgplicht review primaire keringen	150		0	50	50	50	0		A	
1A		nHWBP project Lauwersmeerdijk	52.463		0	3.003	3.000	23.330	23.130		B	
1A		Westelijke havendam Lauwersoog groot onderhoud	4.000		0	0	0	2.000	2.000		B	
1A		nHWBP project Delfzijl-Eemshaven	130.929		8.455	4.531	0	0	0		C	
1A		Veldmetingen	9.535		7.175	1.725	409	861	305		C	
1A		Toetsing primaire kering 2016-2023	2.350		694	225	125	125	0		C	
1B		Versterken Eemskanaal kade 2015 - 2019(N)	1.168		0	1.168	0	0	0		B	
1B		ZWK Reg. ker. Hoendiep ZZ	3.000		0	3.000	0	0	0		B	
1B		Versterken Eemskanaal kade 2015 - 2019	61.525		11.832	11.832	0	0	0		C	
1B		Maatregelen keringen Noord-Willemskanaal/Reitdiep	6.670		2.932	100	0	0	0		C	
1B		RK. Lauwersmeergebied Voorbereidingsf.	15.532		601	300	0	0	0		C	
1B		Overige regionale kades	6.006		561	200	0	0	0		C	
1C		Optimalisatie/update Modellerings Hoogwater	195		90	35	55	0	0		C	
1C		NetCentrisch werken	120		38	20	18	0	0		C	
2A		Tractie (kranen, maaiapparatuur en tractoren en auto's)*	4.000		0	1.000	1.000	1.000	1.000		A	
2A		Herinrichting Helwerdermaar (uitvoering)	1.233		0	1.233	0	0	0		A	
2A		Herstel kades 2e schil (N)	300		0	300	0	0	0		A	
2A		Inspectie oeververdedigingen	185		0	185	0	0	0		A	
2A		Terugdringen smalle maaipaden	75		0	75	0	0	0		A	
2A		Uitvoering oeververdedigingen, programmaplan	50		0	50	0	0	0		A	
2A		Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater(N)	266		0	0	0	133	133		B	
2A		Renovatie 1 stroomkoker +- schuiven Cleveringsluis(N)	1.919		0	0	950	969	0		B	
2A		Uitbreiding gemaal HD Louwes(N)	12.500		0	0	0	6.250	6.250		B	
2A		Klimaatadaptatie	4.100		0	500	1.200	1.200	1.200		B	
2A		Gemaal de Kobbé Eemshaven uitvoering	625		0	125	500	0	0		B	
2A		Herstel kades 2e schil	960		0	0	320	320	320		B	
2A		Hunzezone Groningen	75		0	75	0	0	0		B	

2A	Uitvoering oeververdedigingen	1.500	0	0	500	500	500	B
2A	Uitvoeringsprogramma peilbesluiten (bestek + realfase)	4.521	0	152	1.994	1.175	1.200	B
2A	ZWK Dwarsdiep	4.115	0	0	0	4.115	0	B
2A	Groot onderhoud spuicomplex Cleveringsluizen	1.550	0	500	350	350	350	B
2A	Onderleider gemaal het Anker	500	0	500	0	0	0	B
2A	Uitbreiding capaciteit Schaphalsterzijl	3.115	1.688	1.688	0	0	0	C
2A	Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	696	234	101	132	0	0	C
2A	ZWK	18.685	14.249	11.226	3.023	0	0	C
2A	Renov.elek.install.Spijsterpompen.	4.146	1.826	1.826	0	0	0	C
2A	Peilbesluiten bodemdaling, uitvoeringsprogramma 2017-2021	1.320	1.055	400	400	255	0	C
2A	Paterswoldsemeer Inr. Moeraszone	175	50	50	0	0	0	C
2A	Waterstructuurplan Westrand	412	369	180	96	36	57	C
2A	Renovatie 1 stroomkoker + schuiven Cleveringsluis	3.600	973	973	0	0	0	C
2A	Uitbreiding gemaal HD Louwes	1.360	1.017	537	480	0	0	C
2A	Optimalisatie Onlanden (realisatie)	7.305	7.050	380	3.320	3.350	0	C
2A	Maatregelen nav. peilbesluiten 7 blokken Smilde	470	40	40	0	0	0	C
2A	Herinrichting Westerendermaar	440	340	340	0	0	0	C
2A	Uitvoeringsprogramma peilbesluit De Deltre	1.229	1.229	123	1.106	0	0	C
2A	Vervangen besturingskast gemaal Den Deel	300	200	200	0	0	0	C
2A	Ontwikkeling WAM waterkwantiteit	200	150	50	50	50	0	C
2B	Vermind. Landbw.em (bijdr NZV aan DAW)(N)	420	0	0	420	0	0	A
2B	Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater(N)	830	0	140	190	250	250	A
2B	Vispassage gml Den Deel	850	0	850	0	0	0	A
2B	Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer (N)	3.500	0	0	3.500	0	0	B
2B	Uitvoeren oplossen vismigratie kneipunten(N)	1.415	0	708	708	0	0	B
2B	bijdrage uitvoering deelplan Oost Structuurvisie Meerweg	377	0	377	0	0	0	B
2B	KRW 2016-2021	825	0	75	50	700	0	B
2B	KRW vanaf 2022	1.500	0	0	0	750	750	B
2B	Project Zaagblad en Stenhorsten	500	0	50	200	250	0	B
2B	Verminderen eff effluent a/rwzl Dwarsdiepgebied	1.550	0	100	1.450	0	0	B
2B	Afronding natuurvriendelijke oevers vorige KRW-periode	3.050	346	346	0	0	0	C
2B	Vermind. Landbw.em (bijdr NZV aan DAW)	4.165	2.829	1.442	1.387	0	0	C

2B	Kwaliteitsverbetering Paterswoldsemeer	2.590	2.253	700	1.553	0	0	0	C
2B	Natuurlijke inrichting bovenlopen Eelderdiep	300	300	60	240	0	0	0	C
2B	KRW oevers 2020-2022	848	848	308	540	0	0	0	C
2B	Ontwikkeling WAM waterkwaliteit	100	50	50	0	0	0	0	C
2B	Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater	150	50	50	0	0	0	0	C
2B	Habitat flora in beek	210	90	90	0	0	0	0	C
2B	Realisatie permanente stroming binnen beekprofiel	70	70	35	35	0	0	0	C
2B	Vispassagevoorziening De Waterwolf	150	150	150	0	0	0	0	C
2C	Inventarisatie Cultuurhistorie(A)	30	0	30	0	0	0	0	A
2C	Constructief onderzoek drie bruggen	45	0	45	0	0	0	0	A
2C	Monitoring Vaarwegen	135	0	100	15	10	10	10	A
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2018)(N)	445	0	445	0	0	0	0	B
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2019)	5.991	0	686	2.685	1.685	935	935	B
2C	Restauratie cultuurhistorische monumenten	800	0	100	300	200	200	200	B
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2018)	1.062	21	21	0	0	0	0	C
2C	Groot onderhoud bruggen (v.a. 2019)	2.423	1.823	1.823	0	0	0	0	C
3A	Onderzoek naar 10 risicovolle leidingen (nieuw)	200	0	100	100	0	0	0	A
3A	RWZI Westerkwartier nieuwbouw persleidingen	11.450	0	2.250	6.000	2.500	700	700	B
3A	RWZI Westerkwartier nieuwbouw/aanpassen rioolgemalen	3.050	0	650	1.450	950	0	0	B
3A	Vervangen leiding Groningen-Garmerwolde	8.300	0	0	100	200	8.000	8.000	B
3A	Vervanging leiding Bedum-Onderdendam	2.300	0	2.300	0	0	0	0	B
3A	Renovatie rioolgemalen fase 4 vanaf 2019	1.050	950	400	200	250	100	100	C
3A	Aanleg persleiding Garmerwolde Eemshaven incl gemaal	3.050	2.150	2.000	150	0	0	0	C
3B	Asset Management (2020)	100	0	100	0	0	0	0	A
3B	Energieneutraal 2025 (uitvoering)	1.200	0	300	300	300	300	300	A
3B	Inrichting Centrale Informatiekamer CIK	200	0	100	100	0	0	0	A
3B	Vervangen meetapparatuur RWZI Garmerwolde	250	0	0	0	250	0	0	A
3B	Groot onderhoud rwzi's(N)	1.650	0	900	250	250	250	250	B
3B	Pilot medicijnresten verwijdering RWZI Garmerwolde	3.000	0	500	2.500	0	0	0	B
3B	RWZI Westerkwartier amoveren zuivering	1.825	0	100	100	500	1.125	1.125	B
3B	RWZI Westerkwartier krw maatregelen en medicijnresten	300	0	0	0	100	200	200	B
3B	RWZI Westerkwartier nieuwbouw zuivering	19.981	0	4.506	8.000	7.475	0	0	B

3B	Uitvoering energiebesparende maatregelen RWZI's	2.655	389	389	0	0	0	0	C
3B	Groot onderhoud rwzi's	700	231	231	0	0	0	0	C
3B	Vervangen procesautomatisering RWZI's (vanaf 2019)	1.200	1.180	870	310	0	0	0	C
3B	Aanleg zonneparken bij RWZI's	2.700	2.500	1.960	540	0	0	0	C
3B	Onderzoek medicijnresten RWZI Garmerwolde	300	200	100	100	0	0	0	C
3C	Realisatie slibbehandeling RWZI Garmerwolde (fase 2, droging/transport)	1.200	0	0	1.200	0	0	0	B
3C	Vervanging filterpersen RWZI Garmerwolde	8.324	2.999	2.994	0	0	0	0	C
3C	Algemeen onderzoek (circulaire economie)	300	200	100	100	0	0	0	C
4A	WBP 2022 - 2027	175	0	100	75	0	0	0	A
4A	Software omgevingswet	150	0	150	0	0	0	0	A
4A	Verkiezingen 2023(N)	220	0	0	0	0	0	220	A
4A	Verkiezingen 2023	210	210	70	70	70	70	0	C
4C	Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur	1.000	0	0	0	500	500	0	A
4C	Huisvesting (uitvoering)	3.000	0	0	2.000	1.000	0	0	B
4C	Implementatie E-HRM	100	7	7	0	0	0	0	C
4C	Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur	991	936	460	476	0	0	0	C
4C	Middleware architectuur opzetten	80	4	4	0	0	0	0	C
4C	Sturen en Beheersen	175	100	50	50	0	0	0	C
4C	Vernieuwing infrastructuur buitenlocaties	350	210	140	70	0	0	0	C
TOTAAL		503.434	83.944	82.708	59.392	67.259	52.885		

*Voor deze kredieten geldt dat gelijktijdig met het jaarplan alleen de besteding 2020 wordt vastgesteld.

Vaststelling krediet:

- Vaststelling krediet bij jaarplan 2020
- Apart voorstel in 2019/2020 aan Algemeen Bestuur
- Krediet reeds eerder vastgesteld

Toelichting: A investeringen 2020 - 2023

Alle bedragen x € 1.000

Programma 1 Waterveiligheid

Hoogwaterbeschermingsprogramma (jaarlijkse bijdrage) € 3.100

Landelijk is afgesproken dat vanaf 2011 de investeringsuitgaven van de maatregelen vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma voor 50% betaald worden door de waterschappen en 50% door het Rijk. Het aandeel dat elk waterschap hieraan bijdraagt is bepaald op basis van oppervlakte beheergebied en inwoneraantal. De bijdrage van Noorderzijlvest voor het jaar 2020 bedraagt € 3,1 miljoen (totale bijdrage waterschappen: € 195 miljoen).

Zorgplicht review primaire keringen € 150

Het op orde brengen van de zorgplicht vraagt extra personele inspanningen en werkzaamheden aan de keringen en ons data(beheer)systeem. Het streven is om eind 2020 zowel tactisch als operationeel te voldoen aan de basiseisen zorgplicht. Inzet van externe krachten (adviesbureaus) is hiervoor noodzakelijk. Het op orde brengen van het beheer dagelijkse gegevens vergt een langere periode.

Programma 2 Voldoende en gezond water

Inspectie kademuren binnen bebouwde kom € 185.000

Na de inventarisatie binnen bebouwde kom in 2019 in het gehele beheergebied is duidelijk geworden op welke locaties beschoeiing, kademuren etc. aanwezig is en wat visueel de status is. Om uiteindelijk tot een goede meerjaren onderhouds- en vervangingsplanning te komen, moeten de kademuren, waar Noorderzijlvest onderhoudsplichtige is, onder water geïnspecteerd worden. De kademuren kunnen namelijk onder water een geheel andere conditie hebben dan boven de waterlijn. Onderdeel van deze inspectie is ook om een grove raming te geven voor vervanging/onderhoud en een prioritering. De planning is om dit in het eerste en tweede kwartaal van 2020 te doen.

Opstellen meerjaren onderhoud- en vervangingsplan oeververdedigingen € 50.000

In de zomer van 2020 is de inspectie van de kademuren binnen bebouwde kom afgerond en tevens de inventarisatie van de oeververdedigingen in het buitengebied. Op basis van deze gegevens zal een meerjaren onderhoud- en vervangingsplan gemaakt moeten worden, zodat we voor de aankomende jaren inzicht hebben in de benodigde budgetten. Om zo beter te kunnen programmeren en keuzes voor te leggen aan het Algemeen Bestuur in welk tempo we deze "B" gaan oppakken.

Nader onderzoek en (gedeelte) uitvoering beschoeiingen 2e schil electraboezem € 0,3 miljoen

In 2020 zal een nadere inspectie moeten plaatsvinden voor die adressen in de 2e schil waarbij geconstateerd is dat de oeververdedigingen in slechte staat zijn. Dit onderzoek omvat een nadere inspectie met duikers om de constructies onder de waterlijn te inspecteren. Van het adviesbureau wordt tevens een uitvoeringsprioritering gevraagd en een uitspraak te doen over de kostenverdeling tussen de betrokken partijen (waterschap, bodemdalingscommissie en onderhoudsplichtigen). De uitvoeringskosten hebben betrekking op claims die momenteel bij het waterschap liggen, vanwege de peilverlaging in 2008. De huidige noodvoorzieningen zullen vervangen moeten worden door een definitieve oplossing.

Herinrichting Helwerdermaar (uitvoering) € 1.233

Na planvorming/voorbereiding herinrichting Helwerdermaar in 2019 zal in 2020 het Helwerdermaar gebaggerd worden, de oevers worden aangepakt en er wordt onderzocht of de dam en duiker in het maar verwijderd kunnen worden.

Terugdringen smalle maaipaden € 75

Uit de RI&E volgt dat werken met machines langs smalle maaipaden het grootste risico is dat ons waterschap kent. Immers, een ongeval met een zware machine langs een watergang kan fatale/grote gevolgen hebben. Er wordt een meerjarenpl an gemaakt om aan te geven hoe we dit kunnen oplossen en een eerste stap met uitrui en/of aankoop van grond. Uitgangspunt van het meerjarenplan moet zijn een vermindering van smalle maaipaden in 2030 naar maximaal 5 kilometer.

Tractie (kranen, maaipparatuur en tractoren en auto's) € 1.000

Jaarlijks opgenomen krediet voor de aanschaf c.q. vervanging van tractoren, kranen, maaipparatuur en overige aanbouwapparatuur ten behoeve van het beheer en onderhoud van onze keringen en watersystemen.

Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater (N) € 830

De bedragen zijn voor de Delta-aanpak verhoogd i.v.m. het oplossen knelpunten monitoring medicijnresten en gewasbeschermingsmiddelen en uitvoeringsfase DAW-impuls in 2022-2027.

Vermindering Landbouw emissie (bijdrage NZV aan DAW)(N) € 420

Deze extra DAW besteding komt voort uit extra subsidie ontvangsten. Er wordt meer subsidie ontvangen dan initieel verwacht en er wordt nog een extra subsidie aanvraag gedaan.

Vispassage gemaal Den Deel € 850

Voor het vervangen van de defecte vispassage bij gemaal Den Deel is in 2019 de planuitwerking afgerond. In 2020 wordt voor een bedrag van € 850.000 een nieuwe vispassage naast het gemaal gebouwd. De kosten worden volledig gedekt door een bijdrage van de bodemdalingscommissie.

Constructief onderzoek drie bruggen € 45

In 2018 is het grootste gedeelte van onze bruggen constructief onderzocht. Voor een drietal bruggen is dit echter nog niet gedaan. Middels dit budget worden drie bruggen constructief nader onderzocht.

Inventarisatie Cultuurhistorie € 30

Uit de inventarisatie die door Witteveen & Bos is gedaan, komen een aantal vervolgvragen die wij moeten onderzoeken. Deze vragen betreffen vooral eigendoms kwesties.

Monitoring Vaarwegen € 135

Het plaatsen van monitoringsensoren om het aantal vaarbewegingen, de snelheid van de passerende boten en de lengte te meten. Tegelijkertijd worden voor de KRW ook sensoren gebruikt om het effect van scheepvaart op de KRW te meten. Aangezien het voor de provincie ook profijt heeft, gaan wij met hen in overleg over de mogelijkheid tot subsidie.

Programma 3 Gezuiverd water

Onderzoek naar 10 risicovolle leidingen (nieuw) € 200

Na de start in 2019 met de inventarisatie kan nu worden begonnen met de daadwerkelijke inspecties van de leidingen.

Asset Management (2020) € 100

Vanuit het Strategisch Assetmanagementplan (SAMP) wordt verder gewerkt aan het opstellen van meerjaren investeringsplannen en onderhoudsplannen.

Energieneutraal 2025 (uitvoering) € 1.200

In 2020 wordt vervolg gegeven aan het uitvoeringsprogramma om in 2025 te voldoen aan een energieneutraal waterschap en om verdere stappen te zetten richting een circulariteit. Het gaat hierbij vooral om investeringen. Concreet: energiebesparende maatregelen bij zuiveringen en aanleg van zonnepanelen op eigen zuiveringsterreinen. Voor een kleiner deel betreft het voorbereidingsbudget voor toekomstige investeringen.

Inrichting Centrale Informatiekamer (CIK) € 200

Omdat de procesautomatisering gestandaardiseerd wordt krijgen we eenduidige informatie vanuit de zuiveringen en gemalen. Hierdoor komt informatie centraal beschikbaar.

Vervangen meetapparatuur RWZI Garmerwolde € 250

In 2022 moet de meetapparatuur op de RWZI Garmerwolde worden vervangen vanwege het einde van de technische levensduur.

Programma 4 Bestuur en organisatie

Software omgevingswet € 150

Om na inwerkingtreding van de Omgevingswet vergunningen te kunnen blijven verlenen en aanvragen en meldingen te kunnen blijven ontvangen is het noodzakelijk dat onze regelgeving digitaal benaderbaar is en dat onze werkprocessen zijn aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Middels deze investering kunnen de hiervoor benodigde pakketten worden aangeschaft en geïmplementeerd. Noorderzijvest kan zo ook in het nieuwe stelsel van de Omgevingswet zijn bevoegd gezag rol blijven uitvoeren.

Verkiezingen 2023 (N) € 220

Op grond van landelijke afspraken wordt vanaf 2019 jaarlijks een bedrag in de begroting/meerjarenraming gereserveerd voor een bijdrage in de kosten aan de gemeenten voor het organiseren van de verkiezingen in 2023.

WBP 2022 – 2027€ 175

Het waterbeheerprogramma is voor de waterschappen het belangrijkste beleidsdocument. Het bestrijkt een periode van zes jaar en is de basis voor onze P&C cyclus. Het huidige waterbeheerprogramma loopt af in 2021. Eind 2021 moet daarom een nieuw waterbeheerprogramma voor de periode 2022 t/m 2027 zijn vastgesteld door het algemeen bestuur. De globale planning is om in 2020 de inhoudelijke werkzaamheden uit te voeren en in gesprek te gaan met onze gebiedspartners. Het jaar 2021 zal vooral worden gebruikt voor de formele afstemming met gebiedspartners en vaststelling door het algemeen bestuur. Binnen de implementatie van de Omgevingswet wordt momenteel de, zo nodig bij te stellen, visie van het waterschap op de toekomst bepaald. Onder andere ingegeven door ontwikkelingen in zaken als ruimtelijke ontwikkelingen, klimaatverandering en bodemdaling. Deze watervisie is voor het nieuwe waterbeheerprogramma het uitgangspunt.

Gegevensbeheer en infosystemen onder architectuur€ 1.000

Bij de verschillende processen zijn veel applicaties in gebruik. Omdat werkzaamheden elkaar raken, wisselen we informatie tussen applicaties uit. De koppelingen die we hierbij nu gebruiken zijn vaak 1 op 1 koppelingen tussen twee applicaties. Als gevolg van nieuwe ontwikkelingen neemt de behoefte aan uitwisseling en combinatie van informatie toe. We hebben daarom een standaard werkwijze nodig voor het uitwisselen van informatie, binnen de organisatie en met derden. Daarvoor zetten we middleware architectuur op.

Bijlage 2: Jaarplan naar kosten- en opbrengstensoorten

Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2020	Jaarplan 2019	Rekening 2018	Nummer kosten-soort	Omschrijving	Jaarplan 2020	Jaarplan 2019	Rekening 2018
401	Rentelasten	4.762	4.821	4.555	800	Rentebaten	97	100	118
402	Afschrijvingen	20.628	19.516	17.397	810	Dividenden	500		
	sub-totaal kapitaallasten	25.390	24.336	21.953	820	Baten personeelskosten	962	842	849
410	Sal. huidig pers. en bestuurders	19.555	18.477	16.970	830	Opbrengst werken voor derden	11.320	10.885	10.925
411	Uitk. voormalig pers. en best.	235	189	233	840	Opbrengst eigendommen	50	49	227
412	Sociale lasten	5.329	5.177	4.104	850	Waterschapsbelastingen	69.674	65.004	61.712
413	Overige personeelskosten	1.787	1.815	1.221	860	Bidragen van derden	207	205	224
414	Personeel van derden	1.304	1.075	1.425	870	Onttrekkingen aan voorzieningen	215	306	824
	sub-totaal personeelskosten	28.211	26.733	23.952	880	Onttrekkingen aan reserves	40	40	746
420	Gebruiksgoederen	1.209	1.185	1.401	890	Doorberekeningen aan projecten	3.509	2.524	2.171
421	Verbruiksgoederen	4.234	4.069	3.828		Onttrekking reserves tbv tarieven	2.280	1.900	
422	Energie en water	4.049	3.389	2.846					
423	Huren, pachten en rechten	817	692	668					
424	Verzekeringen	376	301	400					
425	Belastingen	178	164	161					
426	Onderhoud door derden	9.493	7.837	7.622					
427	Ovg diensten door -/bijdr. aan derden	14.888	13.139	13.176					
	sub-totaal goederen en diensten	35.244	30.776	30.101					
460	Toevoegingen aan voorzieningen			166					
440	Onvoorzien	10	10						
451	Betalingsverschillen								
	Nagekomen lasten								
	Voordelig resultaat			1.624					
	Totaal generaal	88.854	81.855	77.796		Totaal generaal	88.854	81.855	77.796

Bijlage 3: Kostenverdeelstaat / verdeling netto lasten

KOSTEN- EN OPBRENGSTENVERDEELSTAAT JAARPLAN 2020					in € 1.000
Kosten- en opbrengstsoorten	1. Waterveiligheid	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Bestuur & Organisatie	2020
LASTEN					
40 Kapitaallasten	6.776	7.854	9.597	1.163	25.390
41 Personeelskosten	3.474	7.751	4.482	12.503	28.211
42 Goederen en diensten	991	9.328	15.155	9.769	35.244
43 Toevoegingen voorz.	-	-	-	-	-
44 Onvoorzien	-	-	-	10	10
Totaal Lasten	11.241	24.933	29.234	23.446	88.854
BATEN					
80 Rentebaten	-	-	-	97	97
81 Dividenden	-	-	-	500	500
82 Baten Personeelslasten	502	170	-	290	962
83 Opbr. werken voor derden	32	800	10.462	26	11.320
84 Opbrengst eigendommen	-	-	-	50	50
86 Bijdragen van derden	77	130	-	-	207
87 Onttrekkingen voorziening	-	-	-	215	215
88 Onttrekking reserves	-	40	-	-	40
89 Geactiveerde lasten	534	1.774	1.119	82	3.509
Totaal Baten	1.145	2.914	11.580	1.260	16.900
Te dekken	10.096	22.019	17.654	22.185	71.954

VERDELING SALDOKOSTEN PER PROGRAMMA NAAR TAAK					
in € 1.000	1. Waterveiligheid	2. Voldoende & gezond water	3. Gezuiverd water	4. Bestuur & Organisatie	Saldo
Watersysteem	10.076	21.777	186	11.748	43.787
Zuiveren	20	242	17.467	10.437	28.166
Totaal	10.096	22.019	17.653	22.185	71.953

Bijlage 4: Overzicht kengetallen

1	Kwaliteit taakuitoefening (kernindicatoren Waterschapspeil)	Waterschap Noorderzijvest	Waterschapsspiegel 2019 (rekening 2018)
a	Lengte van de primaire waterkeringen (HWBP-projecten) die in de uitvoeringsfase zitten	12 km (van 20 km)	18 km (van 488 km)
b	Lengte van de getoetste regionale waterkeringen dat aan de normen voldoet	224 km (van 359 km)	6.176 km (van 9.071 km)
c	Aandeel van het beheergebeid dat voldoet aan de normen ter voorkoming van wateroverlast	99,80%	99,50%
d	Aandeel van de meetpunten waar het oppervlakte-water voldoet aan de normen voor prioritatie en gevaarlijke	46,2%/80,0%	46,0%/53,2%
e	stoffen (fosfor en stikstof, stand 2015) De "zuiveringsprestatie", de mate waarin zuurstof-	86,3% (85,3%)	88,4% (87,7%)

2	Investeringsuitgaven	Jaarplan 2020	Jaarplan 2019	Jaarrapportage 2018	Waterschaps- spiegel 2019
a	Netto investeringsuitgaven	69,2mln	67,7 mln	28,1 mln	693,1 mln
b	EMU-SALDO	-51,1 mln	-50,4 mln	- 10,4 mln	n.b.

3	Financiële positie	Jaarplan 2020	Jaarplan 2019	Jaar- rapportage 2018	Water- schaps- spiegel 2019
a	Netto schuld quote (vaste en vlottende schulden -/- vorderingen / totale opbrengsten) (definitie Unie)	Geen balans	Geen balans	240%	n.v.t.
b	Netto schuld quote (vaste leningen / belasting- opbrengsten) (definitie waterschapspeil)	278%	290%	297%	265%
c	Rentegevoeligheid (effect 1% hotere rente over het financieringstekort)	0,5 mln	0,1 mln	n.v.t.	n.v.t.
d	Weerstandvermogen (capaciteit / benodigd)	3,8	2,9	4	3
e	Saldo baten en lasten (resultaat voor bestemming)	-2,3 mln	-1,9 mln	1,6 mln	n.v.t.
f	Kapitaallasten als percentage van de totale kosten	28,60%	29,70%	28,20%	25,70%

4	Lastenontwikkeling	Jaarplan 2020	Jaarplan 2019	Waterschaps- spiegel 2019 (rekening 2018)
a	Hoogte lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning in vergelijking met landelijk gemiddelde	€ 410	€ 389	€ 327
b	Stijging lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning in vergelijking met landelijk gemiddelde	5,40% (t.o.v. 2019)	3,70% (t.o.v. 2018)	1,60% (t.o.v. 2018)
c	Hoogte lastendruk agrarische bedrijven in vergelijking met landelijk gemiddelde	€ 3.649	€ 3.278	€ 3.209
d	Stijging lastendruk agrarische bedrijven in vergelijking met landelijk gemiddelde	11,30% (t.o.v. 2019)	9,30% (t.o.v. 2018)	5,80% (t.o.v. 2018)

Bijlage 5 KPI's Jaarplan 2020 (2021 - 2023)

PROGRAMMA	Waterveiligheid			
THEMA	1A Primaire Waterveiligheid en calamiteiten			
DOEL	Het voorkomen van overstromingen tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.			
TACTISCH DOEL	In 2050 voldoen alle primaire keringen aan de waterveiligheidsnormering (totaal 65km)	Keringen in voldoende staat van onderhoud- en, volgens onderhoudsplan.	Zorgplicht op orde (dwz: jaarlijkse rapportage waterveiligheid, jaarlijkse calamiteitenoefening, jaarlijkse rapportage HUP/VUP, realisatie activiteiten waterkering beheerplan en verbeterplan zorgplicht).	
INDICATOR	Aantal KM dat voldoet: 2020: 11 km 2021: > 11 km 2022: ? 2023: ?	Staat van onderhoud volgens onderhoudsplan: 2020: 100% 2021: 100% 2022: 100% 2023: 100%	Zorgplicht op orde: 2020: 85% 2021: 90% 2022: 95% 2023: 100%	

PROGRAMMA	Waterveiligheid			
THEMA	1B Regionale waterveiligheid			
DOEL	Voldoen aan de veiligheidsnormen voor de regionale keringen.			
TACTISCH DOEL	In 2023 zijn minimaal 12 van de relevante 15 (=80%) acties uit het waterkeringsbeheerplan voor regionale waterveiligheid uitgevoerd	Uiterlijk in 2023 zijn alle aangewezen regionale keringen en in liggende kunstwerken getoetst (=100%)	Uiterlijk in 2025 zijn alle 7 DV2050 maatregelen gerealiseerd	200 km watergang (excl. boezem) per jaar door de eigen dienst baggeren, conform uitvoeringsplan
INDICATOR	Aantal acties uit waterkeringsbeheerplan uitgevoerd: 2020: 2 2021: 5 2022: 8 2023: 12	Staat van onderhoud volgens onderhoudsplan: 2020: 0% 2021: 10% 2022: 30% 2023: 100%	Aantal DV2050 maatregelen gerealiseerd: 2020: 1 2021: 4 2022: 6 2023: 6	Aantal km watergang (exclusief boezem) gebaggerd door eigen dienst: 2020: 200 2021: 200 2022: 200 2023: 200

PROGRAMMA	Voldoende en gezond water											
THEMA	2A klimaat adaptief watersysteem											
DOEL	Een klimaatbestendig en robuust watersysteem dat bestand is tegen extreme waterhuishoudkundige situaties ten gevolge van grote hoeveelheden neerslag, droogte en extreme hitte.											
TACTISCH DOEL	Basis van het watersysteem is op orde			Voldoen aan acties Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie			Aanpak tegengaan droogte en verzilting					
INDICATOR	Beheer en onderhoud assets volgens de opgestelde onderhoudsbeheerplannen:			a) Het samen met gemeenten uitvoeren van klimaatstresstesten wateroverlast, droogte, overstroming en hittestress (in aantal of %)			a) Uitvoeren acties Deltaprogramma Zoet Water (aantal)					
				Doel-indicator	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Na 2023		
				7	6	1	---	---	---	---	9	2
	a) Baggeren kanalen en maren (in km's) (480 km in periode van 40 jaar)			b) Het samen met gemeenten voeren van risicodialogen Klimateffecten (in aantal of %)			b) Samen met derden uitwerken wijze watervdeling IJsselmeer (ja/nee)					
				Doel-indicator	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Na 2023		
				12 km/jaar	---	10 km	14 km	13 km	18 km	12 km/jaar	7	1
	b) Constructief onderhoud/herstel beschoeiingen (in km's) (230 km in 15 jaar)			c) Het samen met derden opstellen van een regionaal uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie (2021-2030) (ja/nee)			c) Opstellen plan wijze van omgaan met verzilting (ja/nee)					
				Doel-indicator	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Na 2023		
				15 km/jaar	95 km	15 km	12 km	19 km	14 km	12 km/jaar	Ja/nee	---
	c) Het hebben en houden van een up-to-date legger (in %)			d) Effecten bepalen van nieuwe KNMI klimaatscenario's op watersysteem (ja/nee)			d) Effecten bepalen van nieuwe KNMI klimaatscenario's op watersysteem (ja/nee)					
				Doel-indicator	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Na 2023		
				12 km/jaar	---	10 km	14 km	13 km	18 km	12 km/jaar	Ja/nee	---
	d) Het opstellen van up-to-date peilbesluiten			e) Vergroten bewustzijn bij derden en burgers van effecten klimaat-verandering door communicatie en stimulering			e) Vergroten bewustzijn bij derden en burgers van effecten klimaat-verandering door communicatie en stimulering					
				Doel-indicator	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Na 2023		
				98.500 ha	33.500 ha	5.600 ha	12.400 ha	16.500 ha	13.500 ha	18.000 ha/3j	Ja/nee	X

PROGRAMMA	Waterveiligheid		
THEMA	2B Waterkwaliteit		
DOEL	Uiterlijk in 2027 hebben alle 15 waterlichamen de goede chemische toestand en het Goed Ecologisch Potentieel volgens de KRW-normen bereikt		
TACTISCH DOEL	Voor 2022 zijn alle maatregelen uit het huidige maatregelenpakket (SGBP 2016; inclusief DAW) uitgevoerd	In 2027 zijn alle maatregelen uit het maatregelenpakket 2022-2027 (SGBP 2022; inclusief DAW-impuls) uitgevoerd	Van elke natuurvriendelijke oever (NVO) >150 m wordt elk jaar een derde van de oeverlengte gemaaid volgens de beschrijving in het Beheer- en Onderhoudsplan (BOP) Van elke NVO <150 m wordt eenmaal per 3 jaar de gehele oeverlengte gemaaid volgens de beschrijving in het (BOP)
INDICATOR	Aantal maatregelen uit SGBP 2016 per 31 december in uitvoering of gerealiseerd: 2020: uitvoering: 51 gerealiseerd: 15 2021: gerealiseerd (71) 2022: - 2023: -	Aantal maatregelen uit SGBP 2016 per 31 december in uitvoering of gerealiseerd: 2020: in voorbereiding 2021: in voorbereiding 2022: uitvoering (pm) gerealiseerd (pm) 2023: uitvoering (pm) gerealiseerd (pm)	Aantal km NVO's gemaaid volgens BOP: 2020: 17 km 2021: 23 km 2022: 27 km 2023: 31 km

PROGRAMMA	Voldoende en gezond water		
THEMA	2C Vaarwegen en recreatie		
DOEL	We dragen bij aan het kenmerkende karakter van de regio door het faciliteren de bereikbaarheid, het recreatief (mede)gebruik van onze eigendommen, alsook het zichtbaar maken van ons cultuurhistorisch erfgoed.		
TACTISCH DOEL	Aantal (totaal 55) hoog geprioriteerde bruggen gerenoveerd	Vaarwegen voldoen aan de vereiste diepte en vaarbewegingen worden gemonitord (%)	Aantal (40) monumenten dat zichtbaar is in het gebied (bijvoorbeeld door openstelling voor het publiek of het plaatsen van borden)
INDICATOR	Aantal gerenoveerde bruggen: 2020: 27 2021: 15 2022: 6 2023: 7	% voldoen aan de vereiste diepte en vaarbewegingen gemonitord: 2020: 50% 2021: 65% 2022: 80% 2023: 95%	Aantal monumenten zichtbaar in het gebied: 2020: 10 2021: 20 2022: 30 2023: 40

PROGRAMMA	Gezuiverd Water		
THEMA	3A Inzameling & Transport		
DOEL	Zorgvuldig en efficiënt transport van afvalwater door middel van goed onderhouden rioolgemalen en (pers)leidingen.		
TACTISCH DOEL	Voldoen aan de met gemeente afgesproken afnameverplichting. In 95% van de gevallen wordt hieraan voldaan.	Persleiding – In 2019 wordt er onderzoek gedaan naar de TOP10 Risicoleidingen. Op basis hiervan wordt een plan opgesteld, zodat de risico's tot een aanvaardbaar minimum wordt gebracht.	Uitvoering geven aan het Regionaal Waterketenakkoord 2020-2025.
INDICATOR	Voldoen aan de afnameverplichting: 2020: 80% 2021: 85% 2022: 90% 2023: 95%	Voldoen aan aanvaardbare afbreukrisico: 2020: 70% 2021: 75% 2022: 80% 2023: 90%	Proces: 2020: Het in 2019 vastgestelde akkoord, heeft per gemeente/cluster van gemeenten een uitwerking gekregen 2021: Er wordt gewerkt aan de afgesproken uitwerking 2022: idem 2023: idem

PROGRAMMA	Gezuiverd water		
THEMA	3B Waterzuiveren		
DOEL	Het lozen van duurzaam en efficiënt gezuiverd afvalwater dat voldoet aan de gestelde normen.		
TACTISCH DOEL	Voldoen aan het maximale nalevingspercentage van 100%. Jaarlijks voldoen alle RWZI's aan de opgelegde lozingsnormen voor het effluent.	Optimaliseren van de zuiveringsprestatie. Beoordeeld op CZV, Fosfaat en Stikstofverwijdering.	Onderzoek uitvoeren naar verwijderen van organische microverontreinigingen, waaronder medicijnresten door RWZI's.
INDICATOR	Voldoen aan opgelegde lozingsnormen: 2020: 100% 2021: 100% 2022: 100% 2023: 100%	% verwijderd CZV, Fosfaat en Stikstof: 2020: 85% 2021: 86% 2022: 87% 2023: 88%	Proces: 2020: Start RWZI Garmerwolde 2021: Voortzetting onderzoek 2022: Voortzetting onderzoek 2023: Afronding onderzoek

PROGRAMMA	Gezuiverd water		
THEMA	3C Slibverwerken		
DOEL	Op duurzame en kosten efficiënte wijze verwerken van het geproduceerde zuiveringsslib.		
TACTISCH DOEL	Optimaliseren van het slibkoek drogestofpercentage na gereedkomen van de nieuwe filterpersinstallatie.	Optimaliseren van benodigde hulpstoffen bij de slibontwatering op grond van de specifieke dosering.	Reductie van de specifieke slibhoeveelheid uitgedrukt t.o.v. de geleverde zuiveringsprestatie.
INDICATOR	Drogestofpercentage slibkoek: 2020: 25% 2021: 26% 2022: 26% 2023: 26%	Dosering hulpstoffen per gram/kg: 2020: 8,0 2021: 7,7 2022: 7,5 2023: 7,2	Kilogram per verwijderde i.e.: 2020: 13,0 2021: 12,5 2022: 12,0 2023: 11,5

PROGRAMMA	Algemeen		
THEMA	Duurzaamheid, energie en innovatie		
DOEL	Noorderzijlvest levert een evenwichtige bijdrage aan de nationale doelen op het gebied van CO₂-reductie en circulariteit: -> in 2030 49% minder uitstoot broeikasgassen t.o.v. 1990 -> Nederland circulair in 2050 Innovaties helpen ons in de volle breedte van de organisatie om zichtbaar te zijn en om slimmer en goedkoper te werken¹.		
TACTISCH DOEL	We zijn energieneutraal in 2025, werken daarna verder aan klimaatneutraliteit waarin we ook de uitstoot van broeikasgassen op zuiveringen compenseren².	Tactisch circulair doel in delen: deel 1: vaststellen kader en programma circulair waterschap. deel 2: uitvoeren programma met mijlpalen.	Automatiseren en systematiseren van Energiezorg per 2022.
INDICATOR	% Duurzame eigen opwek van energie 2020: 40% 2021: 50% 2022: ntb 2023: ntb	Proces: 2020: Programma naar een circulair waterschap vastgesteld, met nieuwe KPI's 2021: (ntb, KPI's uit vastgesteld programma) 2022: Idem 2023: Idem	Proces: 2020: MJA3 krijgt een opvolger. We weten wat dit inhoudt en voor ons betekent. 2021: Energiemanagement (systeem) geïmplementeerd 2022: Energiezorg volledig operationeel 2023: ntb

¹ Innovaties zijn een middel, geen doel op zich. Benoemen van tactische doelen en indicatoren op innovaties maakt innovaties juist tot doel, niet tot middel. Het willen behalen van tactische doelen en indicatoren van (alle) andere thema's leidt uit zichzelf tot innovaties.

² Het programma naar energieneutraliteit en klimaatneutraliteit moet nog worden gemaakt en vastgesteld, de genoemde percentages bij de indicatoren volgen uit bestaande en reeds vastgestelde maatregelen. Voor 2022 en 2023 volgen de indicatoren uit nu nog vast te stellen programma.

